

რვენი

ფრეზა

"NOTRE DRAPEAU"

832
1977

დაარსებულია ნოე შორაღანიას მიერ.

თ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი

1 9 7 7

ვ ა რ ი ზ ი

№ 88

შინაარსი:

შავბნელი თვე.

დასავლეთ—აღმოსავლეთი.

გრიგოლ რობაქიძე

გადმოსვენება.

წმიდა ენოს დღის გამო.

თაიგულის მაგიერ.

წვიად გამსახურდიას პასუხი

პრეზიდენტის ხსოვნას. ლექსი.

საჭირბოროტო საკითხები.

როგორ ხდება რუსიფიკაცია.

ქართ. ახალგაზრდების გაწვევა რუსულ ჯარში.

ეთერი ფალავას მიღწევები.

ქრონიკა, ნეკროლოგები და სხვა.

XX

მინდია ლაშაური.

მოსე იმნაიშვილი.

† შალვა აბდუშელი.

გ. ყიფიანი.

დ. ურატაძე.

პ. ლეჟავა.

კ. ინასარიძე.

შ ა ვ ბ ნ ე ლ ი თ ვ ე

ამ თვეს იყო, რომ დიდი რუსეთის წითელი ჯარი შემოესია ჩვენს პატარა ქვეყანას. აპკვეთა მისი თავისუფლება, გააუქმა მისი სუვერენული უფლებები. თებერვალი თვე მტრული თავდასხმის, მუხანათური ვერაგობის, საქართველოს დიდი ისტორიული განსაცდელის დაწყებისა, კომუნისტურ-იმპერიალისტურ სახის და ბუნების გამოაშკარავებისა.

თოვლიანი თებერვალი, მძიმე ზამთარი და საშინელი თავგანწირული ბრძოლა ქართველი ხალხისა, რომელიც იცავდა მშობლიურ კერას.

აი მოგონება თებერვალში დატრიალებულ საბედისწერო ამბების...

ამ თვეში დაუპირისპირდა სისხლით შეღებილი წითელი დროშა საქართველოს თავისუფლების დროშას; წმიდა გიორგის ალამს.

მოსკოვი ვერ შეურიგდა დემოკრატიულ თავისუფლების არსებობას. მასში გაიღვიძა თვითმპყრობელ მეფეთა მისწრაფებამ სამხრეთში გაბატონებულისყო. პატარა ერის ჯარი ეკვეთენ მოზღვავებულ მტერს, და ბრძოლაში დაეცნენ...

რაც დრო მიდის თავისუფლდებიან მცირე ერები აზია - აფრიკაში მოსკოვი კი დღესასწაულობს ქართველ ხალხის ეროვნულად დამონებას.

დადგება დრო, ჩვენი ჩაგრული ქვეყანაც მოიპოვებს ეროვნულ თავისუფლებას. მისი რაინდული სული იმედით აღსავსეა, მისი რწმენის ჩირაღდანი არასდროს ჩამქრალა!

დასავლეთ — აღმოსავლეთი

კაცობრიობის ყურადღების ცენტრში უკვე წლებია, რაც სდვას საკითხი, აღმოსავლეთ — დასავლეთ შორის დაძაბულობის შენელების, ერთაშორის მშვიდობიანობის დამყარების და განიარაღების. ამ მხრივ 33 სახელმწიფოს მეთაურთა ყრილობა ჰელსინსკში, უსათუოდ, იძლეოდა საიმედო პერსპექტივებს, რასაკვირველია, თუ ორივე მხარე შეასრულებდა მიღებული ხელშეკრულებების პირობებს.

რა ბედი ეწვია სადღესასწაულო ატმოსფეროში მიღებულ ვალდებულებებს?

ვიციტ რომ კრემლი დიდი ხანია ითხოვდა ამ ყრილობის მოწვევას, საიდანაც იგი მოელოდა, უკანასკნელ ომიდან ფაქტიურად შექმნილი საზღვრების დაკანონებას, რის შესახებ მან ადვილად მიიღო დამკაყოფილება. აღმ. გერმანიის, ჩეხიის, პოლონეთის საზღვრების შენარჩუნება, უსათუოდ, მის მიღწევად უნდა ჩაითვალოს. . . დაძაბულობის შენელების და თანაარსებობის მისაღწევად მიღებული პირობები, როგორცაა, — თავისუფალი ინფორმაციის გაცვლა-გამოცვლა, მოქალაქეთა თავისუფალი მიმოსვლა, ადამიანის უფლებათა დაცვა, გარეშე ერის ცხოვრებაში ჩაურევლობა, ყველა ეს შესრულებული რომ არ იქნებოდა მოსკოვიდან, ყველა ვისაც კი ჰქონდა ამის სურვილი, ადვილად გაიგებდა ბრეჟნევის განცხადებიდან: „თავისუფალმა ინფორმაციამ შეიძლება ხელი შეუწყოს ერთა დაახლოვებას, მაგრამ იგივე შესაძლებელია, რომ ერთა შორის ჩამოაგდოს შუღლი და მტრობა“-ო. დაბრუნდა თუ არა ბრეჟნევი მოსკოვში, თავის ვრცელ სიტყვაში დაასაბუთა იდეოლოგიური ბრძოლის აუცილებლობა, მისი გაგრძელება, ე. წ. „პროლეტარული ინტერნაციონალიზმის დროში“, ეს უკანასკნელი კი იმას ნიშნავს, რომ გაამართლოს მომავალშიც სხვა ერის შინაურ ცხოვრებაში ჩარევა, „პროლეტარული ინტერნაციონალიზმის დროში“ გაუწია მან იარაღით „დახმარება“, კავკასიის, ბალტიის, უნგრეთის, ჩეხოსლოვაკიის ერებს, დაანგრია მათი სუვერენობა, გაამეფა მათზე ბატონობა და გავლენა. . .

საბჭოთა პრესა აქეთ ედავება დასავლეთს, რომ იგი არ ასრულებს ჰელსინსკში მიღებულ პირობებს, ამ გაღმა გადავების პოლიტიკას აქვს თავისი დანიშნულება, სახელდობრ, დააწყნაროს და დაარწმუნოს საბჭოთა მოქალაქენი მძიმე ინდუსტრიის აუცილებლობაში იმ წყეულ კაპიტალიზმის აგრესიულობაში.

მაშ რითი უნდა გაამართლოს ის მდგომარეობა როცა მოსკოვის მაღაზიების წინ, სანოვავის ნაკლებობის გამო დაუთავებელი კუდია. ამის დამალვა დღეს ძნელი ხდება. . . შეიარაღების ზრდა იწვევს უნდობლობას, ნდობის გარეშე კი შეუძლებელი ხდება დაძაბულობის შენელება,

ერთა მშვიდობიანი არსებობა. და აი, ორ დიდთა შორის ნამდვილი ჯიბრია გამართული, თუ რომელი გამოიგონებს უკეთეს გამანადგურებელ ატომიურ იარაღს.

ვარშავის ხელშეკრულების სახელმწიფოთა თათბირმა წამოაყენა ერთი შეხედვით, დადებითი წინადადება: „არც ერთ მხარემ არ უნდა იხმაროს პირველმა ატომიური იარაღი“-ო. (იხ. ქართ. „კომ.“ 280). ატლანტიკის კავშირი სრულებით არ არის, როგორც ცნობებიდან სჩანს, განწყობილი ამ წინადადების მისაღებად.

აქაც უნდობლობა თამაშობს თავის როლს. საბჭოეთის ხელისუფლების საგარეო პოლიტიკაში. მუდამ სჩანს ორჭოფული მოქმედება. . .

დასავლეთს, უსათუოდ ეტყობა ამხრივ გამოფხიზლება. საინტერესოა ევროპის ერთ დემოკრატიული სახელმწიფოს მეთაურის განცხადება: „უნდა უარყოფილი იქნას სხვა ერებზე გაბატონების სურვილი, არავინ უნდა ეცადოს თავისი პოლიტიკური გავლენის გავრცელება მეორე ერზე, არავინ უნდა ცდილობდეს თავისთავის უპირატესობას. დაძაბულობის განვლება უნდა გამოდიოდეს არსებულ მართველობათა სისტემის პატივისცემიდან. თითოეულ ერს სრული უფლება აქვს აირჩიოს ისეთი რეჟიმი, რომელიც მას სურს“. და სხ.

დასავლეთ-აღმოსავლეთის ურთიერთობაში შემოიჭრა, აგრეთვე, პოლიტიკური ბრძოლის ახალი ფაქტორი; ესაა დასავლეთის ინდუსტრიალურ ქვეყნების კომპარტიების დამოკიდებულება მოსკოვთან, რომლებმაც საჯაროდ, ჯერ კიდევ მოსკოვის ყრილობაზე და შემდეგ პრესაში გაემიჯნენ მის ბრძოლის გზას, აღიარეს საბჭოური სისტემის უარყოფა და რომ ამიერიდან მათი პოლიტიკური ბრძოლა შეფარდებულია საკუთარ ქვეყნის პოლიტიკურ და სოციალურ თავისებურებასთან, რომ მათ მიაჩნიათ აგრეთვე სხვადასხვა პარტიების არსებობა დასაშვები და სხ.

რასაკვირველია, კომუნისტური პარტიების იდეოლოგიური საფუძველი ურყევად რჩება და ახალი ტაქტიკა ნაკარნახევია ხელისუფლების შოპობის მიზნით. მაგრამ ერთი ცხადია. მოსკოვმა დაჰკარგა იდეოლოგიური ბატონობა დასავლეთის კომპარტიებზე; მისი კარნახის, და მისი დირექტივების ქვეშ არავის სურს მოქმედება. .

ამ ახალი პოზიციის შედეგები უსათუოდ განვითარდებიან, ასეთია ყველა პოლიტიკური მოძრაობის ლოლიკა. . . რომელსაც უსათუოდ ხელს უწყობს, საბჭოთა რუსეთში დაწყებულმა რეპრესიული მართველობის მხილება; დასავლეთის მშრომელი მასების წინაშე აისახა არა ჰუმანიური საზოგადოება, არამედ დესპოტიური. . .

„უმთავრესი მიზანია — ბრძანებს ბრეჟნევი, — საგარეო პოლიტიკაში ბრძოლა კაპიტალისტურ სამყაროსთან ნორმალურ თანაარსებობის და-

სამყარებლად“. რომ ამაში გულწრფელობა იყოს, მაშინ იგი გაატარებდა პელსინსკში მიღებულ ვალდებულებებს. რაც ხელს შეუწყობდა დასავლეთ-აღმოსავლეთის დაძაბულობის მოსპობას. . .

ორმაგი პოლიტიკა შიგნით და გარედ ერთს და იმავე მიზანს ემსახურება საბჭოთა რუსეთის იმპერიალისტურ ზრახვებს.

ბ ა დ მ ო ს ვ ე ნ ე ბ ა

კარგი საქმე გაკეთდა. გასულ წლის ოქტომბერს ლევილის ძმათა სასაფლაოზე, ქალბატონ ნინოს და ბატონ კალისტრატე სალიას მზრუნველობით და მათ მიერ ნივთიერი სახსრის გაღებით, — გადმოსვენებული იქმნა გერმანიიდან, ცნობილი პოლიტიკური მოღვაწე და მეცნიერი **მიხეილ წერეთელი**, და შვეიცარიიდან ცნობილი მწერალი და მოაზროვნე **გრიგოლ რობაქიძე**.

კვირას 21 ნოემბერს, პარიზის ქართულ ეკლესიაში, მათი სულის მოსახსნებლად გადახდილ იქმნა პანაშვიდი, რომელსაც დაესწრო მრავალრიცხოვანი საზოგადოება.

გადმოსვენებასთან დაკავშირებით, ვთავაზობთ მკითხველს საქართველოს პრეზიდენტის ნოე ჟორდანიას წერილს მიხეილ წერეთლის 70 წლის საუბილეო დღესასწაულის გამო. (იხ. „ბ. ქ. № 3).

„სულით და გულით ვულოცავ მიხაკო წერეთელს 70 წლის შესრულებას. ვუსურვებ ამ ასაკის კიდევ დიდ ხანს გაგრძელებას და თავის პოსტზე თავდადებულად გაჩერებას.

ბ. მიხაკოს ვიცნობ დიდი ხანი, ვიცნობ როგორც იშვიათ ქართველ ინტელიგენტს, თავისი იდეალების წმინდათ მატარებელს და საზოგადო საქმიანობაში მუდამ ჩაბმულს, რაც სწამდა და სწამს მას ემსახურება უანგროთ, აშკარათ და შეუპოვრათ.

თავიდანვე მიხაკოს დროშა იყო და რჩება ქართველი ერის აღორძინება, ამალღება და საკაცობრიო ოჯახში შეყვანა. მაგრამ ამასთანავე მას მუდამ ქონდა საკაცობრიო იდეალიც, გამოუმუშავებული გზა-კვალი ერთა თანხმობით ცხოვრების და წინმსვლელობის.

მიხაკო თავიდანვე იყო და დარჩა პატრიოტი სამშობლოსი, პატრიოტი კაცობრიობის. ამ ორი მოვალეობის გაერთიანება და მათი საერთო ხაზით მუშაობა, მისი მუდმივი საზრუნავი საგანია.

კრიტიკულ მომენტებში ჩვენ შევხვედრივართ, გვისაუბრია და შეთანხმებული დავშორებულვართ.

კაცი იღვის, რწმენის, ჰუმანიური დროშის — მიხაკო არასოდეს არ შავიწყდება.“

ნ. ჟორდანია. (ვანეი, 22-11-48).

ბრიგოლ რობაქიძე

„ლამაზად შვილის აღმზრდელი,
დედა მიცენია ღმერთადა!“

ვ ა უ ა.

ეურნალ „ჩვენი დროშას“ სიეიწროვე საშუალებას არ გვაძლევს ფართედ შევცხოთ გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებას, ამიტომ მცირედით უნდა დავეკმაყოფილდეთ.

ჰოდა, გრიგოლ რობაქიძე მრავალ მხრივ იღვეწოდა მშობლიურ სარბიელზე. გარდა პოეზიისა, მწერალი ქართულ საზოგადოების წინაშე წარსდგა აგრეთვე, როგორც მხატვრული კრიტიკის იშვიათი ოსტატიც. მისი პირველი ლექცია ქართულ ენაზე იყო ნიკო ბარათაშვილზე, შემდეგ ვაჟას „გველის მჭამელზე“, აკაკი წერეთლის შემოქმედებაზე და მრავალი სხვა.

ჰაველე თუმანიშვილი, ცნობილი საზოგადო მოღვაწე, ქართული ენის იშვიათი მცოდნე — მოხუცი, აღტაცებული იყო გრიგოლ რობაქიძის ლექსებით და მისი ლამაზი ქართულით: „აი ჩვენი ლამაზი ქართული, რომელსაც ვივიწყებთ და ფასს არა ვსდებთ“. ამბობდა თუმანიშვილი.

კოტე ბაქრაძეს, გრიგოლ რობაქიძის მხატვრულმა ენამ შემდეგი სიტყვა წარმოათქმევინა: „სად ისწავლჷ ამ ოჯახაშენებულმა ასეთი ქართული, გზიბლავს კაცს ამ შეჩვენებულის ენა“.

ქართული ლექსის ვირტუოზი აკაკიც კი მოხიბლა მისმა ქართულმა. დიდმა მგოსანმა თავისი შთაბეჭდილება ასე დაიწყო გაზეთ „თემში“: „აწ განუტევე მონა შენი მეუფეო!“

ჩვენმა სახელოვანმა დიდმა ხელოვანმა კოტე მარჯანიშვილმა კი, გრიგოლ რობაქიძეს მზის ქურუმში უწოდა: „ქურუმია მზისა, ნამდვილი ქარუმი“.

მრავალმხრივია გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედება: ლექსები, სონატები, დრამები, პროზა თუ პოეზია. ყველა მისი ნაწერთა გვირგვინია „გველის პერანგი“ და „ლამარა“. „ლამარა“ მაინც, მთელი ქართველობის გული და ხალისი იყო. ვისაც უნახავს სცენაზე „ლამარა“, იგი დამეთანხმება, რომ იგი იყო ნამდვილი დღესასწაული ქართველთა... და ერთი სცენა — სანახაობა დაუვიწყარი; სცენის სიღრმიდან მოისმის ხმა: „ვაჟა მოდის, ვაჟაუ!“ — სცენაზე გამოჩნდება ვაჟა-ფშაველა. ვაჟა კიდევ: ფშავ, თუშ, ხევსურ, ქართ, იმერ, გურ, მეგრ, სვან... შეიღწია საქართველოს. „შვილნია საქართველოს!“ შესძახებენ მთის არწივს ხევსურ-

ნი, და დარბაზში იგრილა ტაშმა და „ვაშას“ ძახილმა. წარმოდგენამ გაიმარჯვა. ლამარას გაუგონარი მიღწევა ჰქონდა! ლამარამ ააღლევა მთელი საქართველო! ლამარაში ქართველმა ჰპოვა საკუთარი სული!

აი როგორ მოსთქვამს გრიგოლ რობაქიძე სამშობლოს სევდით დასევდიანებული მწერალი — მოაზროვნე: „ვიზიარ აივანზე, (აქ ლაპარაკია მწერლის ცხოვრების ქენევის პერიოდისა. მ. ლ.) და ვერთვი ნელნელ მდინარის ხმაურს, ჩაფიქრებულნი. „არვის“ უხმობენ. ხანდახან მგონია: რიონი თუა იგი, ანდა მტკვარი... მზე უხვად ეფინება ჩემს ბინაში, მაგრამ იგი არაა „ცხრათვალა“, როგორც ჩვენში... ვიხილავ კვლავ შენს სამფლობელოს. დიდო კარდუ! საქართველოს ან „საკადრუელოს“... ვიხილავ კვლავ შენს სამფლობელოს, დიდო კარდუ! მოსთქვამდა იგი.

ვერ იხილა; ასეთი ყოფილა განგება ღეთისა!

ვაჰ, უბედობავ! გრიგოლ რობაქიძის საფლავი არ უნდა იყოს დიდი ვაჟის გვერდით? — ეს დროც დადგება!

მინდია ლაშაური.

მიუნხენი, 1976 წლის დეკემბერი.

წმინდა ნინოს ღლის გამო.

ისტორია არ იცნობს ისეთ ხალხს, რომელსაც არ ჰქონდეს რელიგია. რელიგია მაშასადამე, აუცილებელი შემადგენელია ყოველი კულტურის, რაც კი არსებობდა აქამდე. რელიგია ადამიანის შინაგანის გრძნობის და სინდისის საქმეა, ამიტომ დაფუძნებულია ზნეობრივ ნორმებზე, რომლებიც ადამიანის მოქმედებას სხვა ფაქტორებთან ერთად განსაზღვრავენ. ეს ნორმები ყოველი მორწმუნისათვის სავალდებულოა: წარმოუდგენელია ისეთი მორწმუნე ქრისტიანი, რომელიც ქრისტიანული ეთიკის იმპერატივებს თავის სავალდებულოდ არ ხდიდეს. იესო ქრისტეს მოძღვრების დედაბოძია მოყვასის სიყვარული: „გიყვარდეს მოყვასი შენი ვითარცა თავი შენი“. ამგვარი ჰუმანიური ადამიანი წინასწარი პირობაა იესოს საერთო, საკაცობრიო იდეალის განხორციელებისათვის, ეს იდეალია — ღეთის სამეფო, სადაც სუფევს სიყვარული, სამართლიანობა, ჭეშმარიტება და მშვიდობა.

იესო მოვიდა როგორც მესია, როგორც მხსნელი ცოდვით დატვირთული ადამიანისა, მოვიდა როგორც განმათავისუფლებელი ტვირთმძიმეთა და ჩაგრულთა. ამ ჰუმანისტური ფილოსოფიის ბადალი ჯერ

არავის შეუძქნია და იგი დღესაც ფლობს კულტურული კაცობრიობის გრძნობას და აზროვნებას. მეორე მხრით, ქრისტეს მოძღვრება მაშვრალთა, ჩაგრულთა და სუსტთა რელიგიაა. ამით მას ეძლევა სოციალური შინაარსი. უეკველია, ეს მეორე მომენტი ქრისტიანული სარწმუნოებისა. მისი გავრცელებისა და ტრიუმფისათვის უფრო მნიშვნელოვანი იყო. ამას მოწმობს ის გარემოებაც, რომ ეს მოძღვრება ძდაბიო ხალხში მეტ გამოძახილს და აღფრთოვანებას პოულობდა.

ქართველი ადამიანის კეთილშობილსა და კაცთმოყვარე ბუნებას სწორედ ეს რელიგია შეეფერებოდა, ეს რელიგია მისი მაღალი ჰუმანიზმით და საერთო საკაცობრიო იდეალით, ეს იყო ქართველის სარწმუნოება. აი, ეს სარწმუნოება დაამკვიდრა საქართველოში კაპადოკიიდან მოსულმა ქალწულმა ნინომ.

ქრისტიანობის აღმოცენების პირველი დღეებიდან დაიწყო საქართველოში ქრისტიანული ქადაგება. აქ მოღვაწეობდნენ ანდრია პირველწოდებული და სიმონ კანაანელი. რომელთაც ხალხური გადმოცემით, წილად ზედათ ჩვენი ქვეყანა. ქრისტიანობას საქართველოში მტკიცე საფუძველი ჩაეყარა მრავალი მისიონერის მეოხებით, რომლებიც უმთავრესად მცირე აზიის ქვეყნებიდან მოდიოდნენ. გაქრისტიანობის საქმე აქ საგრძნობლად დაწინაურებული იყო, როდესაც მცხეთას ეწვია ახალგაზრდა ქალწული ნინო, რომლის ღვაწლსა და მოღვაწეობას ჩვენი ხალხური გადმოცემა და ისტორია საქართველოში ქრისტიანობის ოფიციალურად შემოღებას აწერს. ამ დიდ მნიშვნელოვან მოვლენას ადგილი ჰქონდა მეოთხე საუკუნის პირველ მესამედში. საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად აღიარება რომის იმპერიაში კონსტანტინე დიდის მიერ (306-337) და საქართველოში მირიანის მიერ, თითქმის ერთსა და იმავე დროს მოხდა. საქართველო ერთი პირველ სახელმწიფოთაგანი იყო, რომელთაც ქრისტიანობა მიიღეს. ევროპაში იგი შემდეგ გავრცელდა, კიევის რუსეთმა კი გაცილებით უფრო გვიან. მე-10 საუკუნის მიწურულში მიიღო იგი, ექვსი და ნახევარი საუკუნის შემდეგ, ვიდრე საქართველომ. ქრისტიანობის უპირატესობა მის წინათ არსებული რელიგიის მიმართ, წმინდა სარწმუნოებრივად არის უპირატესობა მონოთეიზმის პოლითეიზმის წინაშე. კულტურულად კი ქრისტიანობამ თავისი ურყევი ეთიკის ნიადაგზე მოახდინა კაცობრიობის სულიერ-ზნეობრივი და გონებრივი გარდაქმნა: საქართველოსთვის ქრისტიანობის მიღება ნიშნავდა ახალ გზას, ახალს და უკეთეს კულტურას, სიბნელიდან სინათლეში გამოსვლას, ქართველი ერის ნამდვილი ისტორიაც აქედან იწყება. და ამ ისტორიის და ახალი კულტურის დასაწყისში, მის

სათავეში დგას ახალგაზრდა ქალწული ნინო, ქართველი ხალხის ვან-მანათლებლად წოდებული, რომელიც მთელი თავისი არსებით, ქრისტიანული სათნოებით და სიყვარულით ქართველი ერის შემდგომ განვითარებას საფუძველს უყრის.

მთელი ამ განვითარების, ე. ი. საქართველოს ზრდა - წარმატების და კავკასიის ინტეგრაციის მთავარ პუნქტებზე ქართულ ისტორიაში დგას ორი ქალი, გამოსავალში. მის დასაწყისში — ნინო, მის მწვერვალზე თამარი, ქართველი ხალხის გაჭირვების, უბედურების დროში კი ისეთივე სამარადისო შუქით ანათებს მესამე ქართველი ქალის სახე — ქეთევან წამებულის, რომლის დიდი მსხვერპლი უსაზღვრო ეროვნული მწუხრის საგანია და რომლის სახელი ისეთივე შარავანდედით არის მოცული, როგორც პირველი არის. მსოფლიოს მარტივ-როლოგიაში ძნელად შეხვედებით სარწმუნოებისა და ერისათვის ასეთი თავდადებით გაღებულ მსხვერპლს, და ამ მსხვერპლის ადამიანური და ეროვნული სიდიადე ქართველის შეგნებაში შეიძლება კიდევ უფრო ძლიერად და ღრმადაა აღბეჭდილი, ვინემ რომელიმე სხვა პიროვნების დამსახურება; ქალის ღვაწლი და მსხვერპლი ქართველის თვალში მამაკაცისაზე მეტს იწონის. ამ სამი მანდილოსანი პიროვნების ირგვლივ, ქართველ ხალხში არსებობს მრავალი თქმულება და გადმოცემა და მდიდარი მხატვრული ლიტერატურა. ისინი განსაკუთრებული ყურადღების, პატივის და თაყვანისცემის საგანი არიან. ქალი საქართველოში, ცხოვრების ყველა დარგში დიდი ხნიდან გათანასწორებულია მამაკაცთან, მაშინ როდესაც დასავლეთის დაწინაურებულ ქვეყნებში დაც კი, ქალის პოლიტიკური უფლებების მოსაპოვებლად დღემდის დიდი ბრძოლა წარმოებდა და ზოგიერთ მადგანში ეს საკითხი ჯერაც მოუგვარებელია.

— : —

ქრისტიანობის შემოღებისას, ქალწული ნინო აარსებს ქართულ ეკლესიას და აწყობს საეკლესიო აპარატს. გაქრისტიანების საქმე დიდი წარმატებით სრულდება და საეკლესიო აპარატიც ისე სწრაფად მტკიცდება, რომ უკვე მე-5 საუკუნის მეორე ნახევარში საკათალიკოსო არსდება და აღმოსავლეთ საქართველოს ეკლესიას, რომელიც იქნამდის ანტიოქიის პატრიარქს ემორჩილებოდა, ავტოკეფალია ენიჭება. შემდეგ მომხდარი გაერთიანებით დასავლეთ საქართველოს ეკლესიასთან შეიქმნა ერთიანი ავტოკეფალური ქართული ეკლესია მცხეთის კათალიკოსით სათავეში. დამოუკიდებელმა ქართულმა ეკლესიამ შეინარჩუნა სულ ბოლომდე, მიუხედავად მრავალი დევნისა და შევიწროებისა სპარ-

სელებს, არაბების, სელჯუკების, ოსმალების და სხვების მხრით და დაკარგა ის მხოლოდ ერთმორწმუნე რუსეთის მიერ საქართველოს დაპყრობის შემდეგ.

მყისვე სახელმწიფო აპარატის შექმნისა იწყება გაცხოველებული მუშაობა მოსახლეობის გათვითცნობიერებისა და განათლების საქმეში; ითარგმნება სახარება და ბევრი სასულიერო ფილოსოფიური და სხვა წიგნები; იწერება ქართული ორიგინალური ნაწარმოებები; არსდება მონასტრები, რომლებიც განათლების ცენტრები ხდებიან. ქართულმა ეკლესიამ მისცა მხოფლიო ქრისტიანობას ბევრი გამოჩენილი საეკლესიო მოღვაწე, მწიგნობარი და მკვლევარი. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ამ დარგში მიენიჭა შემდეგ დაარსებულ ათონის და გელათის მონასტრებს, — მათი აკადემიებით, სადაც გამოჩენილი თეოლოგები და მეცნიერები მოღვაწეობდნენ. ქართულმა ეკლესიამ დიდი განმანათლებელი მოღვაწეობა გააჩაღა საზღვარგარედაც, სადაც დაარსდა ქართული მონასტრები, როგორც, მაგ. ახლახან ნახსენები ათონის მთაზე, იერუსალიმში, კონსტანტინეპოლში, სირიაში და სხვაგან. საქართველო ქრისტიანობის მიღებისთანავე გადაიქცა განათლების მნიშვნელოვან საერთაშორისო ცენტრად, სადაც ბევრი უცხოელი იღებდა განათლებას

მსოფლიოს, განსაკუთრებით აღმოსავლეთის ეკლესიებში გამეფებულმა დოგმატიურმა დევამ, მისი დაყოფის და დაქსაქსვის შედეგებით, ვერ მოიკიდა ფეხი ქართულ ეკლესიაში, რომელმაც მონოფიზიტური დოგმა დაგმო და ხალკედონის საეკლესიო კრებულის განაჩენს მიემხრო, ამით დასავლეთის ეკლესიასთან სარწმუნოებრივი ერთიანობა დაამყარა.

ამასთან არ უნდა დაგვავიწყდეს ქართული ეკლესიის ეროვნული როლიც; ის იყო ქართველი ტომების გამაერთიანებელი ფაქტორი, რომელმაც ერის გაერთიანებას დიდი სამსახური გაუწია.

საქართველო თავისი გეოგრაფიული მდებარეობით წარმოადგენდა სატრანზიტო გზას დასავლეთისა და აზიის ქვეყნებს შორის საქონლისგაცვლა - გამოცვლის საქმეში, რომელიც ძველი დროიდან ამ მიმართულებით წარმოებდა... აქედან გამომდინარე ეკონომიურ ინტერესს დაერთო აზიის ქვეყნებთან საქართველოს განუწყვეტელი ბრძოლების გამო, პოლიტიკურიც და ეს მომენტიც ითხოვდა საქართველოს დასავლეთურ ორიენტაციას, ამ ორიენტაციის გამომხატველია საქართველოს კავშირი რომის იმპერიასთან და შემდეგ ბიზანტიასთან, და მისი მუდმივი კულტურული და ეკონომიური დამოკიდულებები დასავლეთთან, რომლებიც ხშირი შემოსევებით ფერხდებოდნენ. სარწმუნო-

ნოებრივი ერთიანობის დამყარებამ ეს კულტურული დამოკიდებულებები დასავლეთთან კიდევ უფრო გააძლიერა და გაარღმავა, საქართველო გრძნობდა თავს ამ კულტურულ ხალხთა ოჯახის წევრად და მათთან სოლიდარულად. ამ კულტურულმა და რელიგიურმა სოლიდარობამ თავისი სრული გამოსახულება პოვა საქართველოს აქტიურ, თუმცა არაპირდაპირ მონაწილეობაში ჯვაროსნობის ომში. კულტურული და სარწმუნოებრივი კავშირი დასავლეთთან ხორციელდებოდა საზღვარგარეთ არსებული ქართული მონასტრების და სპეციალური მისიებისა და წარმომადგენლების საშუალებით საქართველოს მხრით და ასეთივე მისიებისა და წარმომადგენლების საშუალებით დასავლეთის მხრით. დასავლეთის მისიონერები განუწყვეტლივ მოდიოდნენ საქართველოში. უკანასკნელი მათგანი, რუსეთის მთავრობამ 1837 წელს გააძევა საქართველოდან. ცნობილია საქართველოს მისწრაფება და მისი ცდები ეპოვნა გარეშე მტრებისაგან თავდაცვის მიზნით დახმარება დასავლეთში და აქ თავდაცვითი კავშირი შეეკრა. ამ მიზნით გაგზავნილი ერთ-ერთი მისიის სათავეში იდგა სულხან-საბა ორბელიანი. ეს ცდები ობიექტური მიზეზების გამო უნაყოფოდ დამთავრდა.

დასავლეთის ორიენტაციაზე მდგომი საქართველო მიმართავს ამის შემდეგ რუსეთს, რომელიც მას დასავლეთის ხალხთა წრეში ეგულებოდა და რომელთანაც სარწმუნოება საერთო ჰქონდა, და დებს მასთან მეგობრობის და თავდაცვით კავშირს. ამ ხელშეკრულების უკუღმართი ბედი ჩვენ ვიცით.

პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ განთავისუფლებულ საქართველოში განხორციელებული დემოკრატიაც წარმოადგენს იმავე ორიენტაციას დასავლეთის ჰუმანისტურ კულტურაზე, რუსეთი კი, სხვაგვით წავიდა, — ჩვენ არ დაგვივიწყა, და ისევ შემოვიდა საქართველოში თავისი საშინელი რეჟიმით, საქართველოს სარწმუნოებისა და ეკლესიის ბედი განუშორებელი დარჩა ქართველი ხალხის ბედისაგან, როგორც ეს წინათაც მთელ ჩვენს ისტორიაში იყო.

ბოლშევიკებმა ძალადობაზე დამფუძნებელი სახელმწიფოს კულტი შექმნეს, ეს ტლანქი ძალადობა ცხოვრების ყველა დარგში სახელმძღვანელო პრინციპად გაიხადეს, მთელი საზოგადოება და კერძო პიროვნება თვითნებურ სახელმწიფოს დაუმორჩილეს. ამ ნიადაგზე ააგეს მათ თავიანთი ე. წ. „სახალხო დემოკრატია“, რომელშიაც პიროვნების ელემენტარულმა უფლებამ თავისუფლებაზე ოფიციალურადაც ქალაქზე მხოლოდ პირობითი ნაწილობრივი აღიარება პოვა, სინამდვილეში, მაშასადამე, უფლებობის სისტემა დაამყარეს. მეორე ელემენტარული მოთხოვნების, თანასწორობის მხრით კი, ყველა უბედურებაში

გაათანასწორეს. აღიარებულია სინდისის და ღვთისმსახურების თავისუფლება და ამვე დროს ანტირელიგიური პროპაგანდის თავისუფლებაც. ამ თვალმაქცური: კონსტიტუციის მიღებამდე დიდი ხნით ადრე დაარსებული ურწმუნოთა კავშირი არის ფაქტიურად სახელმწიფო ორგანო სარწმუნოებასთან ბრძოლის საქმეში და რა ვაკეთდა ამ მიმართულებით საყოველთაოდ ცნობილია: სამღვდელოების და მორწმუნე მოსახლეობის მიმართ ტერორი, ეკლესიების დახურვა თუ დანგრევა, მამასადამე, სარწმუნოებრივი კულტის ასრულების შეუძლებლობა, სარწმუნოების სკოლიდან განდევნა და ახალგაზრდობის ამ სკოლიდან და ოჯახისაგან ჩამოშორება. ყველაფერი ამის შედეგად სარწმუნოებაში, მორალური შეგნების ამ დიდმა ფაქტორმა, და ეკლესიამ სრულებით დაკარგეს თავიანთი, ისედაც შესუსტებული ტრადიციული როლი ჩვენი ხალხის ცხოვრებაში, თითქმის სავსებით გაქრენ საუკუნეთა განმავლობაში შესისხლხორცებული და გადმოცემული ზნე-ჩვეულებები და შეხედულებები, რომელთა მნიშვნელობა ზნეობრივი სისპეტაკისა და იდეური განვითარებისათვის მცირედი არ იყო. უმაგალითოდ დევნისა და წვალების გავლენით, ბევრს მატერიალური სფეროს პრიმატი დაეუფლა და მიუ, დაკარგეს საკუთარი მოქმედების მორალური და ფასების საზომი. რაც ამ მხრით საჭიროა, არის ის, რომ სარწმუნოებას დაუბრუნდეს ქართველი ადამიანის სინდისის სფერო, ე. ი. განთავისუფლდეს კომუნისტური ტირანიის მიერ დაბორკილი სინდისი ქართველი ადამიანისა და მორწმუნეთათვის აღდგენილ იქნას თავისუფალი ღვთისმსახურება, არა იმიტომ, რომ ეკლესიამ დაკარგული პოზიციები ისევ მოიპოვოს, არამედ იმიტომ, რომ ფიზიკურ განსაცდელსა და ხშირად სულიერ კრიზისში მყოფ ქართველ ადამიანს ექნეს ერთი დასაყრდნობი ბოძთაგანი, რომელიც მას წარსულში უდიდეს განსაცდელთა დროს ამხნევებდა და ანუგეშებდა...

ქართველმა ხალხმა განვლო გრძელი გზა, თავის ისტორიაში მან განიცადა მრავალჯერ ზეიმიც და დამარცხებაც და დღეს იგი, უდიერად წელახული, დგას თავის შეგნებაში მტკიცედ თავისი ეროვნული მისწრაფებების ერთგული.

საბჭოეთის კულტურა და წმინდა ნინოს მიერ დარგული კულტურა ერთმანეთს ვერ ეგუებიან, ამიტომაც ეს უკანასკნელი იქნა გებუტს მიერ დათრგუნვილი. მაგრამ ჩვენ წმინდა ნინოს და მის საქმეს საქართველოს ისტორიას ვერ დავაშორებთ და დარწმუნებული ვართ, რომ განთავისუფლებული ქართველი ხალხი თავის განმანათლებელს პატივს ცემს და აღიდებს.

მოსე იმნაიშვილი.

გ. ყიფიანი.

პრეზიდენტის ხსოვნას

(ნ. ჟორდანიას დაბადების წლისთავისათვის.)

როს ჩრდილოეთს დაედინა
საშინელი სისხლის ღვარი,
შენ სამშობლოს დაუბრუნდი,
ალადგინე მზის საზღვარი.

საქართველოს პრეზიდენტო,
მომავლის გზა და ხილო,
გაიღვიძე, — გადმოგვხედე,
ბრძენი გონი არ დაგვკრიდო.

სხივ-დროშები მშობელ ციდან
დაგვიღრუბლა ჩრდილოს ჩრდილმა,
შავი ღამე რეაასი წლის
კვლავ დაეშვა, — კვლავ დამძიმდა.

შენმა ბრძოლამ აქანდაკა,
ახალ რწმენით საქმე ძველი,
იყო ერის აღმავლობა, —
არაოდეს ოქტომბერი.

განისვენე ქართლის ბედო
უბედობით განაბედო,
აწ შენს საქმეს მარადიულს
დრო და ჟამი ალავერდობს.

ლეველი 1976.

ავიად გამსახურდინას პასუხი „ნიუორკ“-ის ჟორნალისთვის

ზ. გამსახურდია კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ ამერიკულ ამ ჟურნალში საქართველო მოხსენებულია დადებითად, მაგრამ არ ეთანხმება ჟურნალისტის შეფასებას ზოგიერთ მიმდინარე მოვლენებზე. მოგვყავს ზოგიერთი ადგილები, რაც საჭიროდ ჩავთვალეთ გაგვეცნო ჩვენი მკითხველისათვის. . .

„სრულიად აუხსნელ მიზეზთა გამო, რუსეთში გამეფებულია ის აზრი რომ თითქოს საქართველო იფურჩქნებოდა და ყვაობდა სტალინის დროს, თითქოს საქართველოს არ განუცდია საშინელი სტალინის ტერორი, თითქოს საქართველოში არ ყოფილა კოლხოზები, და ომშიდაც გაწვეული იყო სულ მცირედი რიცხვი მცხოვრებთა და სხვა ასეთი აზირებული „ფაქტები“.

რომ ძირფესვიანა აღვფხრათ ეს რუსეთში გამეფებული აზრი, ჩვენ მომოვიყვანთ შემდეგ ფაქტებს: 1924, 1937, 1948 წლებში ჩატარებული ტერორი, დახვრეტები საქართველოში, დაუჯერებელ, განსაცვიფრებელ ციფრებს იძლევა: ქართველთა გადასახლება შუა-აზიაში უმაგალითოა ისტორიაში, — 450,000, მათ შორის მესხები — ქართველები, რომლებსაც „შეცდომით“ თურქ-მესხები უწოდეს. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ქართველები ორი მილიონი ვართ. სტალინი განსაკუთრებით მტრულად იყო განწყობილი საქართველოსადმი, რადგან მთლიანად მისი მოსახლეობა იყო ანტიბოლშევიკური . აგრეთვე სტალინის პირადი ვაბოროტება ქართველ სოციალ-დემოკრატების წინააღმდეგ, რომელიც კიდევ რევოლუციამდე გარიცხულ იქნა მის რიგებიდან და გაძევებული საქართველოდან. . . იხ. ავტარხანოვი: პარტოკრატის წარმოშობა.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამერიკელი ჟურნალისტები — უკრიტიკოდ არ მიიღებენ ამ მაგალითებს და თავისებურ კომენტარიებს გაუკეთებენ. განაგრძობს ზ. გამსახურდია.

მიუხედავად მისი გენიალობისა რეპრესიების ჩატარებაში სტალინმა ვერ შესძლო აღმოეფხვრა ქართული ნაპერწკალი. . .

რაც შეეხება არალეგალურ ქარხნებს, კორუპციას, შავი ბირჟა, ისინი ხარობდა და ყვაოდა რუსეთშიც, ასე რომ საქართველო აქ არაა გამონაკლისი.

ჟურნალში აღნიშნულია, თითქოს ხანძრებს, აფეთქებას აწყობს „შავი ბირჟის სპეკულიანტები“. ეს მტკიცება მხოლოდ სიცილს იწვევს ყველა ქართველში. პირველ ყოვლისა, სპეკულიანტების უმრავლესობა არა ქართველია, რადგან, ცნობილია, უცხოელები სხვის ქვეყანაში საქმიან-

ნობენ უფრო მოხერხებულად. მათ წინააღმდეგ აღძრული ბრალდებები ფორმალური ხასიათისაა, რადგან ისინი დიდი ქრთამებით ყიდულობენ მილიციის მეთაურებს, აპის გამო, მათ დიდ უმრავლესობას არავინ არ სჯის, ცხოვრობენ წყნარად და მდიდრულად. ხანგამოშვებით მილიცია, ხალხის თვალის ასახვევად იჭერს ზოგიერთ მათგანს, რადგან თვით ყიდულობენ მათგან საქონელს, მე პირადად ბევრ ასეთ მილიციის თანამშრომლებს ვიცნობ.

სტატიაში ვხედავთ ასეთ მტკიცებასაც, რომ საქართველოში არსებობს რაღაც „კოალიცია“ სპეკულიანტებისა და ქართველი ნაციონალისტებისო, რომელიც თურმე აწყობს დივერსიებს. ეს ვერსია აღმოცენდა ოფიციალურ საბჭოთა წყაროზე. ვაზ. „კომუნისტის“ რედაქტორი დავით მჭედლიშვილი, რომელსაც ესაუბრენ ამერიკელი კორესპონდენტებს თბილისში ყოცნის დროს, რასაკვირველია, დაავიწყდათ მთავარი დამახასიათებელი თვისება საბჭოთა პრესისა: ისაა **სიცრუე, რომლითაც შეცდომაში შეჰყავს არა მარტო ადგილობრივი, მხოქალაქე, არამედ უცხოელებიც;** მჭედლიშვილს, ამ მართლა ტყუილების შეფეს, ქონდა გარკვეული მიზანი, როდესაც არასწორ ცნობებს აძლევდა უცხოელ კორესპონდენტებს. პირველ ყოვლისა ის ეცადა დაერწმუნებია იმაში, რომ ისინი ვინც აწყობენ ხანძრებს არიან ნაძირალები საზოგადოებისა, რომლებიც ამიერიდან ვერ ახორციელებენ მათ შავ საქმიანობას, და ამასთანავე ის ამცირებდა ქართველ პატრიოტებს, რომლებიც ნაძირალების მოკავშირეთ გამოიყვანა.

ახლა ავიღოთ ტიპური შემთხვევა, — აფეთქება სამხედრო საავიაციო დიმიტროვის სახელობის №31 ბაზისა, თბილისში 1975 წ. ოქტობრი, დიმიტროვის სახელობის №31 ბაზისა, თბილისში, 1975 წ. ოქტომბერი, რადგანაც ქარხანა დაცულია სამხედრო წესით. იქ შესვლა მხოლოდ შეუძლია მუშა-მოსამსახურეებს, და მაშასადამე აფეთქება სწორედ ამ უკანასკნელიდან მოდის, რადგან უკვე იყო ბევრი გაფიცვები, პრეტენციები, იყო შემთხვევები, როდესაც მუშები ამტკრევდნენ მანქანებს, და არ გამოდიოდნენ სამუშაოდ. არიან აგრეთვე შემთხვევები, როდესაც შემკეთებელი დაწესებულების თანამშრომელთ მოელის საფრთხე, რადგან მათ საანგარიშო წიგნებში ყველაფერი თავის რიგზე არ არის, და ამ მდგომარეობიდან რომ თავი დაახწიონ, ცუცხლს უკიდებენ დაწესებულებას; სწვავენ საანგარიშო წიგნებს და საკონტროლო კომისიას აღარ აქვს საშუალება დაამტკიცოს გაფლანგვა.

მაშასადამე, თანამშრომელები ამ საშუალებით თავს იხსნიან დაჭერისაგან, ასე რომ, ხანძრებს თუ აფეთქებებს აქვს უსათუოდ ღრმა სოციალური და ეკონომიური მიზეზები.

ისიც უნდა ითქვას, რომ საქართველოში, მისწრაფება არალეგალური საქმიანობისაკენ ფულის მოგების მიზნით, — გამოიწვია დაბალი ხელფასის გამო, ფასები კი ბაზარზე ძლიერ მაღალია, ამიტომ, ადამიანს არ შეუძლია ნორმალური კვება, ჩაიცვას დაიხუროს, ერთი სიტყვით შესძლოს თავის გატანა“.

ზ. გამსახურდია.
(„თვითგამოცემა“).

—[=]—

თაიგულის მაგიერ *)

ირაკლის, კარლოს და ევგენის

ამ სამი პიროვნების ხსენება დაკავშირებულია მის-იენისის თარიღებთან. 21 მაისს, შორს, ჩრდილო-ამერიკაში სამუდამოთ დადუმდა დემოკრატიისა და სოციალიზმის ოქროპირის, დიდი ორატორის და შორსმჭვრეტელი პოლიტიკოსის, ირაკლი წერეთელის პირი.

6 იენისს გაგვმორდა ტრალიკულად საქართველოს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარე ჩვენი კარლო ჩხეიძე. — შეუდარებელი თავმჯდომარე, ენა მოსწრებული ბრძენი, სამართლიანი და უაღრესად უმწიკველო ქართველი პატრიოტი. მან თან წაიღო საიდუმლოება მისი ტრადიციისა და დაგვიტოვა ანდერძი საქმის მოვლის.

11 იენისს, სრულიად მოულოდნელად გამოგვეცალა ხელიდან საქართველოს გარეშე საქმეთა მინისტრი ევგენი გეგეჭკორი, კაცი აღჭურვილი ყოველ იმ ძვირფასი კეთილშობილი თვისებებით, რომელიც ახასიათებს კეთილშობილ ქართველ ერს, და რომლითაც ვამაყობთ ყველა ჩვენ. სამთავე ეს პირები გაიზარდნენ და დავეაკაცდნენ უმთავრესად მაშინ როდესაც 1905 წლის რევოლუციის გავლენით შეიქნა შესაძლებელი საჯარო ასპარეზზე გამოსვლის, როდესაც გაიხსნა რუსეთის იმპერიის, ეგრედ წოდებული, პარლამენტის ჩანასახი, სახელმწიფო სათათბიროს სახით. მეორე სათათბიროში, დიდ სტოლიპინთან აზრთა ჭიდილში ისახელა თავი, ჯერ კიდევ სულ ახალგაზრდა ჭაბუკმა ირაკლი წერეთელმა, ამ სათათბიროს არსებობის მცირე ხანაში ირაკლი გახდა უდაო მეთაური ოპოზიციისა. მისმა გამოსვლებმა მიიქცია მთელი კაცობრიობის ყურადღება. რითაც დაიმსახურა მეფის მთავრობის რისხვა; განიცადა ციხე, 7 წლის კატორღა ცივი ციმბირისა.

*) ჩვენი ძვირფასი ამხანაგის, ცნობილი პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწის შ. აბდუშელის მოგონება გადმოგვცა მისმა მეუღლემ ქალბატონმა ლუბამ.

თებერვლის რევოლუციის დროს ირაკლი წერეთელი ჩაუდგა სათავე-ში რევოლუციონურ დემოკრატიას, გახდა მისი უღაო მეთაური, ირაკლიმ პირველმა აულო ალლო ბოლშევიკების ვერაგობას და შეებ-რძოლა მათ სასტიკად. სამწუხაროდ, მან ვერ მიიმხრო თავისი თანა-მოაზრეები, რამაც გამოიწვია თებერვლის რევოლუციის დამარცხება.

ირაკლი გმირულად წარსდგა ბოლშევიკების მიერ მოწვეულ დამ-ფუძნებელ კრებაზე; ამხილა ბოლშევიკების ბოროტება არ შეუშინდა არც მათ მუქარას, არც მათ ხიშტებს და ბომბებს.

თავისუფალმა საქართველომ, ირაკლის, კარლოსთან ერთად დაავალა ელჩობა თავისუფლ კაცობრიობასთან, მათ დაიარეს ერთად მთელი და-სავლეთი ევროპა. ვააცენეს ჩვენი ამბავი და დააჯერეს ევროპა, მილ-წიეს ჩვენი სახელმწიფოს იურდიულ ცნობას. შემდეგ კი, განუმარტეს მთელ ქვეყანას თუ როგორი ტლანქი უსამართლობა ჩაიდინა წითელმა რუსეთმა ლენინისა და სტალინის დავალებით 1921 წლის თებერვალში.

ირაკლი იყო აგრეთვე ჩვენი ერის წარმომადგენელი სოც. ინტერნა-ციონალში, სადაც მან დიდი ავიტაცია გასწია ჩვენი ქვეყნის მართალი და სამართლიანი მოთხოვნისათვის.

მეორე მსოფლიო ომის დროს ირაკლი უკვე დაავადმყოფებული შეე-ხიხნა ჩრდილო ამერიკას, სადაც შეუდგა თავის მოგონებების წერას, ხარვერდის უნივერსიტეტის დავალებით.

სამწუხაროდ, ეს მემუარები მან ვერ დაამთავრა, მაგრამ რაც მოას-წრო ეს დიდი განძია ისტორიისათვის.

ულმობელმა სენმა, შესწყვიტა მისი გულის ძეგრა და დახუჭა მისი ლამაზი და ჭკვიანი თვალები.

კარლო ჩხეიძე უკვე ცნობილი საზოგადო მოღვაწე იყო, როდესაც წარიგზავნა მესამე დუმის სათათბიროში, როგორც თბილისის გუბერ-ნიის დეპუტატი. მისმა მოსწრებულმა შინაარსიანმა და მოწინააღმდე-გესთან სარკაზმით სავსე სიტყვებმა მიიქცია თავიდანვე დიდი ყუ-რადღება. როდესაც კარლო იწყებდა ლაპარაკს, ზალის გარემო სადგო-მები ცარიელდებოდა, დარბაზი ივსებოდა და დეპუტატები სმენად იყ-უნენ ვადაქცეული; კადეტებს გული სწყდებოდათ როცა ჩხეიძეს უფ-რო ყურადცებით უსმენდნენ ვიდრე მილუკოვს და როდიჩევს, ამ-ბობდნენ ისინი.

კარლო საჯარო სხდომებზე ებრძოდა მთავრობას და მემარჯვენე რუსებს, და სოც. დემოკ. ფრაქციაში, პროვოკაციებით წაქეზებულ ბოლშევიკებს რომლებიც მას არ აძლევდენ მოსვენებას.

ასე გაგრძელდა მესამე და მეოთხე სათათბიროში. თებერვლის რე-ვოლუციურ დღეებში, კარლოს დააწვა მეტად დიდი და ფრიად საპასუ-

ხისმგებლო მოვალეობა. ის გახდა რუსეთის იმპერიის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს თავმჯდომარე. ძნელი წარმოსადგენია ის გაწა-მაწია, რომელშიდაც ის ჩავარდა ამ ისტორიულ დღეებში. კარლომ გამოიჩინა დიდი გამძლეობა, იშვიათი ნიჭი და ხასიათის სიმტკიცე, როგორც თავმჯდომარემ. ბოლშევიკების ძალმომრეობის შემდეგ ის ბრუნდება სამშობლოში, სადაც დაიკავა საქართველოს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის ადგილი.

საქართველოდან კარლო, ირაკლი წერეთლის თანხლებით მივლინებული იქნა ევროპაში, უდავოდ, დიდი საქმის გამოსაწყობად ქართველი ერის ისტორიაში. ეს ის დროა, როცა ჩვენი ქვეყანა მკვდრეთით აღსდგა და თავისთავს დაეპატრონა. და უპირველესი საზრუნავი საკითხი გახდა ქართველი ერის პოლიტიკური ვინაობის გაცნობა დასავლეთ ევროპის დაწინაურებული ერებისათვის. კარლომ და ირაკლიმ დიდი და დაუფასებელი მუშაობა აწარმოეს უცხოეთში, რის შედეგიც იყო ჩვენი ერის დამოუკიდებლობის ცნობა. მათ მოუპოვეს ახლად განთავსუფლებულ ქართველ ერს, სახელმწიფოებრვი საკაცობრიო უფლება. ხოლო, წითელი ჯარების მიერ ჩვენი ქვეყნის ქურდულად დაპყრობის შემდეგ მედგრად და სამართლიანად ამხილეს მსოფლიო აზრის წინაშე ბოლშევიკების მიერ ჩადენილი ყოველად საზიზღარი და სრულიად უმართებულო ბოროტმოქმედება.

ევგენი გეგეჭკორი, ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ვეჭილი, კარლოს რჩევით და დავალებით, მან გაანაღდა ყოველი იმედები რუსეთის იმპერიის სათათბიროში მდგარი და გაბედული გამოსვლებით. საქართველოს ისტორია, უდავოდ, მას მიანიჭებს სახელს პატარა ერების დიდი ქომაგის. მან სასტიკად გაილაშქრა არსებული წყობილების წინააღმდეგ. მომხრებს თუ მოწინააღმდეგებს არ გამოეპარა მისი დიდი ნიჭი და უნარი, რაც სასიქადულო ყურადღებით იქნა აღბეჭდილი ორივე მხრივ. ცინლიანდიის სრულუფლებიანობის საკაცობრიო სინათლეზე გამოტანით მან დაიმსახურა მართლისა და სიმართლის მლადადებელის სახელი სხვა დიდ ქართველებთან ერთად.

ქართველ საზოგადო მოღვაწეებში ევგენი და აკაკი ჩხენკელი იყვნენ ყველაზე უფრო პოპულარული დაჩაგრულ ერებში. აკაკიმ განსაკუთრებით ისახელა თავი აჭარლების დაცვაში.

ევგენი გეგეჭკორმა დიდი როლი ითამაშა, როგორც ამიერ-კავკასიის მთავრობის თავმჯდომარემ, და შემდეგ, როგორც საქართველოს გარეშე საქმეთა მინისტრმა. გადმოხვეწილობაში ევგენის როლი ყველასათვის ცნობილია, ის მუდამ და მედგრად ერის უფლების სადარაჯოზე იდ-

გა. მისმა უდროოდ დაკარგვამ ერთიანად დააობლა ქართველ ვადმოხვეწილთა საზოგადოება განურჩევლად პოლიტიკური რწმენისა.

ეს სამი ადამიანი იყო, უდაოდ, ბრწყინვალე და საამაყო წარმომადგენლები ჩვენი ქვეყნის; სხვადასხვა ბუნების, სხვადასხვა ხასიათის, სამივენი იყვნენ განსკვალულნი ერთი და იგივე იდეით, ერთივე მსოფლშედეგელობით. მათი იდეა იყო სამშობლოს სამსახური, უმაღლესი საკაცობრიო იდეალები: ადამიანისა და ერთა თავისუფლების თანმიყოლებით სოციალური თანასწორობის. ამ უდიდეს იდეალებს შესწრეს თავი. მათ ჩვენ დაგვიტოვეს ანდერძი: ვიბრძოლოთ, სანამდის დღენი არ დადგებიან ნეტარნი.

ეს დღე ნეტარი დადგება მაშინ, როცა ათეულ წლების მონობის შემდეგ, ქართველი ხალხი თავისუფლად ამოისუნთქებს, როცა თებერვლისა და მარტის ბურუსიან დღეებს შეცვლის მაისის ნათელი მზიანი ბედნიერი დღეები.

მათი სახელი იქნება მუდამ მოხსენებული ისე როგორც ბერძნებისა-გან მთელი მართლმადიდებელ ქრისტიანობისათვის სახელები: ვასილ დიდისა, გრიგოლ ხეთისმეტყველისა და იოვანე ოქროპირისა.

შალვა აბღუშელი.

როგორ ხდება რუსიფიკაცია

ბ-ნ შევარდნაძეს, რომ დაუჯეროთ, ქართულ ენას არავითარი საფრთხე არ მოელის, მისი იმედით რომ შევხედოთ მომავალს, წინასწარ გლოვა და დატირება გვმართებს, მაღლობა განგებას და ქართველი ერის გამძლეობას, მისი ღირსეული შვილების შერკინებას, მეცნიერ-პედაგოგიურ ძალების ჩუმ და მუყაით შრომას და ბრძოლას, რომ ისინი უსათუოდ ხედავენ იმ რეალურ საშიშროებას რომელსაც, თანდათანობით, შეუძლია დაიყვანოს ქართული ენა კუთხურ კილოკავის ღირსებადმე.

შეიძლება ვინმე გულუბრყვილო იყოს და შემოგვედავოს: ამდენი ყურნალ-გაზეთები, იმდენი ქართული გამოცემები განა ქართულ ენაზე არ გამოდის? უსათუოდ, მაგრამ განა ის ორი ქართველი მწერალი არ ამჩნევდა ამას, განგაში რომ ასტეხეს, და მთელმა დარბაზმა ტაში დაუქრა? მდგომარეობა უფრო სერიოზულია, ღრმა და დამაფიქრებელი, ვი-

ნემ ეს ზერელედ მოეჩვენოს ადამიანს. საქმე ეხება ჩვენს მომავალ ეროვნულ სახეობას, ჩვენს მოდგმას, რომელიც ხვალინდელი დღით არ გახისაზღვრება. ჩვენ აქ თავი მოვუყარეთ ყველა ფაქტებს, ზოგს ნათქვამს და დაწერილს, ზოგს ახალს. . .

ყველაზე საშიში, ყველაზე მკრელი და ყველაზე ეფექტიურია, ჩვენი მცირეწლოვან ბავშვების უცხო ენაზე აღზრდა. რომლებსაც ან-ბანს ასწავლიან რუსულ ენაზე, თითქმის სკოლაში მიბარებისთანავე, ჯერჯერობით ეს მეტ წილად ხდება ქალაქებში, სადაც თვით მშობლებს მიჰყავთ ბავშვი რუსულ სკოლაში, არ დავიჯერებდით რომ ერთ ქართველ მანდილოსანს, თვალცრემლიანს არ ეამბოს ჩვენთვის: „დილა, სამწუხაროდ არის ჩვენს დედაქალაქში ასეთი შემთხვევები“. სოფელში უფრო ძნელი ხდება ბავშვებიდან რუსულის ათვისება, რადგან სახლში მშობლებიდან არ ესმით რუსული ლაპარაკი. ამასაც გამოუნახეს წამალი, ტეხედვაში თოჯინებს ალაპარაკებენ რუსულ ენას, ბავშვებს ცხადია ეს იტაცებს და უადვილებს რუსულ ენას დაეუფლონ. . . ცხადია, ბავშვის გონება ეჩვევა უცხო ენას, შემდეგში მისთვის ადვილი ხდება საშუალო სკოლაში საგნების დაძლევა, მით უმეტეს თანდათანობით საშუალო სკოლაში გამეფებული იქნება მაცადინეობა რუსულ ენაზე, აქეთკენ მიდის სასკოლო პოლიტიკა. საბუთი? გაიხსენეთ პოეტის მხილება მწერალთა კავშირი კრებაზე. (იხ. „ჩვენი დროშა“ № 87).

„საინტერესო მუშაობა წარმოებს ზუგდიდის საშუალო სკოლაში, აქ ისტორიას, გეოგრაფიას და ფიზკულტურის გაკვეთილები ტარდება რუსულ ენაზე. უკვე მეხუთე კლასიდან ბავშვებმა, ერთი წლის მანძილზე დიდ წარმატებებს მიაღწიეს რუსული ენის შესწავლაში“-ო. აქ კმაყოფილება გამოთქმულია რუსული ენის შესწავლისათვის. ეს არის მიზანი.

განა ისტორია-გეოგრაფია ქართულ ენაზე არ შეიძლება შესწავლილი იქნას ზუგდიდის საშუალო სკოლაში?

მოსკოვიდან მიიღეს ინსტრუქცია უკრაინის, ბალტიის ქვეყნების უნივერსიტეტებმა, რათა ზოგიერთი სახელმძღვანელოები იქნას შედგენილი რუსულ ენაზე, სპეციალისტებიც მოვლინებულ იქნებიან წენტრიდან. ამ ცნობამ, ზემოდასახელებულ ქვეყნებში გამოიწვია სასტიკი პროტესტები. ახლა, როგორც სჩანს, ჩვენს მეცნიერების ტაძარსაც მოელის გარუსება, თუ მოსკოვის გეგმა სისრულეში იქნა მოყვანილი.

ჩვენი წინაპრების, ბრწყინვალე მოღვაწეთა შემწეობით, მათი ზრუნვითა და შეუღებელი ცდებით განხორციელებული ოცნება, დღეს ვარდება საფრთხეში!

ბ-ნი შევარდნაძე აცხადებს: რუსული ენა მეორე ენად უნდა გავხადოთო. ჯერ ერთი, რაც ზევით ითქვა, მიღებულია ზომები რათა რუსული ენა თანდათანობით გადაიქცეს პირველ ენად, — ბ-ნი შევარდნაძე

ლებულობს კი რაიმე ზომებს, რათა წინ აღუდგეს ამ ჩვენთვის საბედისწერო შედეგს? ენის საკითხი არ არის საგანი შინა პოლიტიკური ბრძოლის, ჩვენ პირველი დაუკრავდით ტაშს შევარდნაძეს, რომ ბრძოლას გამოაცხადებდეს ქართული ენის დასაცავად, მაგრამ იგი და მისთანავე, რომელნიც შერიგებულნი არიან ლენინ-სტალინის ეროვნულ პოლიტიკას, ამას არ მოისურვებენ. მისთვის ეროვნული პოლიტიკა კი არის ე. წ. საბჭოთა „ფედერაციაში“ მოქცეული ერების ერთ საბჭოთა ერად გადაქცევა, ერთი ენით, ცხადია რუსულით. ამ ეროვნული პოლიტიკის ძირი მოდის თვით ლენინ-სტალინის მიერ დატოვებულ ანდერძიდან, და აი საბუთიც, მოუსმინოთ ჯერ სტალინს: „შეიძლება გაუკვირდეთ, რომ ჩვენ, რომლებიც მიზნად ვისახავთ ყველა ერების ერთ ერად გადაქცევას, საერთო კულტურით და ერთი ენით, ამავე დროს ჩვენ მომხრენი ვართ პროლეტარიატის დიქტატურის ერთ პერიოდში, ეროვნული კულტურის აღორძინების. ამაში გასაკვირი არაფერია; უნდა მიეცეს საშუალება ყველა ნაციონალურ ჯგუფებს გამოავლინონ პოტენციალური შესაძლებლობანი ნაციონალურ კულტურის სფეროში, რომ მომზადდეს ნიადაგი და შეიქმნას პირობები ერთა ათქვეფის, ერთი საერთო კულტურით და საერთო ენით“. ეს მზაკერული პოლიტიკა ლენინმა გამოხატა ორი სიტყვით: „რაზდელენიე დლია სლიანია“.

ეროვნებათა ათქვევა — გადასახლება, ჩამოსახლება და სხვა. საბჭოთა ვაი ისტორიკოსები ისე შორს მიდიან, რომ ამტკიცებენ, — ნაციონალურ კულტურის განვითარებისათვის, სრულებით საჭირო არ არის ერს ჰქონდეს თავისი ენა: — საბჭოთა კავშირში, დიდი ერის ენაზე ადგილობრივ მცხოვრებთ შეუძლიათ განავითარონ საკუთარი კულტურა და მისი მომავალ უზრუნველყონ. (იხ. ეპარ. ისტორიი, № 69).

რუსული ენა რუსებისათვის და ყველა სხვა ერებისათვის, ცხადია, წარმოადგენს ფართე საშვალებას მომავალში ერების სრულ ასათქვევათო. გაკვრით გავიხსენოთ როცა საქართველო დაპყრობილი იქნა, ე. წ. „შულავერის მთავრობამ“ ხალხის შიშით ქართული ენა სახელმწიფო ენად გამოაცხადა, მაგრამ მეორე დღესვე შეუდგა, თანდათანობით, დაწესებულებებში რუსულ ენაზე მიწერ-მოწერას, რაც დღესაც გრძელდება, კანონდება...

დამოუკიდებლობის ხანაში, მოხდა ჩვენი დედაქალაქის გაეროვნება, ვერსად ვერ დაინახავდით უცხო წარწერას, ყველა დაწესებულებაში იყო კერძო თუ სახელმწიფო მიწერ-მოწერა ქართულ ენაზე.

იჩაგრებოდა ამით ქალაქში მცხოვრები რუსობა? სრულიადაც არა, მათ ჰქონდათ თავიანთი სკოლები, სადაც ბავშვები ლებულობდნენ სწავლავანათლებას მშობლიურ ენაზე.

რუსულ ენაზე გაბატონებას ხელს უწყობს სხვა მნიშვნელოვანი ფაქტორები... მაგალითად, ჩვენს ქვეყანაში მოხდა, ჩვენი ეკონომიურ, სოციალურ სინამდვილესთან შეუფერებელი ინდუსტრიალიზაცია, რაც საბაზი ვახდა რუს მუშახელის ჩამოსახლების, შინაური ემიგრაცია დღეს ბუნებრივი მოვლენაა; ამა თუ იმ ქვეყნის წარმოების საჭიროებისაგან გამომწვეული, მუშა-ხელი მიდის ხელშეკრულებით, და შემდეგ მისი საკუთარი ოჯახური მდგომარეობის მიხედვით ბრუნდება თავის ქვეყანაში. იშვიათია თუ აქა-იქ ვინმე მოისურვებს დარჩენას.

ჩვენში ჩამოსახლეს რუსები, გაუხსნეს სკოლა, მისცეს შეღავათები და აი ნახევარ მილიონზე მეტი რუსი ჩვენს ეროვნულ სხეულს მიაწებეს. თუ რა შედეგი მოჰყვება ამას აღარ დავუბრუნდებით. ამავე დროს ბევრ ახალგაზრდა ქართველს თავი უსახელებია რუსეთის მხარეში, ამა თუ იმ სამუშაო დარგში, რასაც ქართული „კომუნისტი“, სიამაყით აქვეყნებს. ამ ხანებში, სამარკანდის ველებზე არის გაგზავნილი თითქოს ფიზიკურ შრომის შესაჩვევად ათასეული ქართველობა, ახალგაზრდობა. კითხულობთ იქიდან გამოგზავნილ „აღფრთოვანებით“ დაწერილ რეპორტაჟებს და აზრი გებადებათ სრულიად შესაძლებელი; ამ ახალგაზრდებს შეეძლოთ ტენიკური ცოდნის მიღების შემდეგ — რუსთავეში, ქუთაისში თუ სხვაგან საქართველოში, შეეცვალათ ჩამოსახლებული რუსები. შორს არის ჩვენგან შოვინისტური აზრები, რომ ამ ჩასახლებას — გადასახლებას არ ქონდეს აშკარად განსაზღვრული მიზანი ჩვენი ეროვნული სახეობის წინააღმდეგ მიმართული. ცენტრი და ადგილობრივად მისი ერთგულნი, ცდილობენ ჩაუხერგონ მოქალაქეთ ერთი სამშობლოს არსებობა, საბჭოეთის. შეპარვით მკვიდრდება სიტყვიერება. მაგალითად დედა ქალაქია მოსკოვი, „საბჭოთა მოქალაქე“, რაც გამოხატავს საბჭოთა კავშირის ერთ მთლიან ერთეულის სახეობას.

1981 წლამდე უნდა მოხდეს „კომუნისმის“ დაფუძნება, უნდა მოიწალოს ნაციონალური საზღვრები, აი რა სწორია ახალ პროგრამაში: „კომუნისტური გიგანტიური მიღწევანი წარმოადგენენ შემდგომ განვითარებას ერთა ურთიერთობაში, რომლებიც ერების სრულ დაახლოვებას და მათ თანდათანობით აღრევას აღწევს. საბჭოთა კავშირში საზღვრები კარგავენ თვიანთ წინანდელ მნიშვნელობას“-ო. დავასკვნათ ამით რომ თუ ენის სიწმინდისათვის ზრუნვა მეცნიერ მკვლევართა საქმეა, ენის ღირსების, მისი უფლებისათვის ბრძოლა, თითოეული ქართველის მოვალეობაა რითაც შეუძლია, როგორც შეუძლია, ოჯახში, დაწესებულებაში, ყოველდღიურ ცხოვრებაში, საუბარში, ლხინში და ქირში. თუ ამ მოვალეობას დავიკისრებთ, მომავალი შეგვიძლია იმედიანად წარმოვიდგინოთ.

პლატონ ლეჟავა.

საპირბოროტო საკითხებზე

... ყველა სახელმწიფო როგორც არ უნდა იყვეს მისი პოლიტიკური წყობილება, დაინტერესებულთა ფიზიკურად და მორალურად ჯანსაღი თაობის აღზრდით. ამ მხრივ, საბჭოთა ხელისუფლებაც არ იჩენს სიძუნწეს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა საქმე ეხება ახალი თაობის მორალურ-ზნეობრივ მხარეს. მხოლოდ საქმე იმაშია, რომ კომუნისტური ნორალი და ზნეობა საბჭოური დიალექტიკით მოასწავებს მხოლოდ პარტიული მორალის ნორმების ღრმად დანერგვას ახალგაზრდებში. სხვაგვარი მორალი, როგორც ასეთი, საბჭოთა სახელმწიფოსათვის არ არსებობს. აქედან გამომდინარე კომუნისტური პროპაგანდა მიზნად ისახავს — მომავალი თაობა ფიქრობდეს და აზროვნობდეს მხოლოდ კომუნისტურად, მაგრამ ფიქრობდეს და აზროვნობდეს არა კრიტიკულად, არაკომუნისტურის კრიტიკულად გაანალიზების შედეგად, არამედ დოგმატიურად, რადგან ასეა საჭირო, რადგან ასე კარნახობენ ზევიდან. უნდა აღინიშნოს ხაზგასმით, რომ მომავალი თაობის პარტიულ-მორალურ აღზრდას საბჭოთა სახელმწიფო, ბავშვების ადრეულ წლებიდან იწყებს. ხოლო როგორც კი ბავშვები ფეხს შედგამენ საბავშვო ბაგასა და ბაღში, შემდეგ დაწყებითი სკოლის პირველ კლასში, რის შემდეგ ისინი ავტომატიურად ხდებიან ოქტომბრელთა და პიონერთა ორგანიზაციის წევრები, მათი დოგმატიურ-მორალური წვრთნა მთელი ინტენსიურობით მიმდინარეობს. სკოლა, ბავშვთა პარტიული ორგანიზაციები, ბავშვებისათვის განკუთვნილი რიგი ჟურნალ-გაზეთები: „დილა“ და „პიონერი“, საბავშვო სპექტაკლები, სხვადასხვა წრეები და ა. შ. ბავშვებს დღე-ნიადაგ უნერგავს ერთად ერთ მორალს — კომუნისტურს.

ამ მხრივ ნათელ სურათს იძლევა ჟურნალ „პიონერის“ მეშვიდე ნომერში გამოქვეყნებული ქალბატონ რუსუდან წიქვაძის წერილი, „რელიგიური ტრადიციები“.

იწყებს რა თეორიულ მსჯელობას რელიგიაზე, წერილის ავტორი განუმარტავს ბავშვებს, რომ რელიგია, მათ შორის ქრისტიანული, ცრურწმენაა და რომ მისი შექმნა განაპირობა ადამიანების ჩამორჩენილობამ, ბუნებრივი მოვლენებით გამოწვეულმა შიშმა და უძლურობამ. ასეთი თეორიის დასამტკიცებლად მას მოყავს რიგი მაგალითები საქართველოსა და სხვა ქვეყნების რელიგიური ისტორიებიდან. ავტორი ასკვნის: „მეცნიერების მიერ დამტკიცებულია, რომ ქრისტე სინამდვილეში არ არსებული პიროვნებაა. მით უმეტეს არ არსებობდა ის, როგორც ღმერთი, რამდენათაც ღმერთი სხვა არაფერია, თუ არა ადამიანის გონების შემოქმედების ნაყოფი“. ასეთია ქალბატონ რუსუდანის „რკინისებური“.

ლოლიკა! მაგრამ ქრისტიანული რელიგია პირველყოვლისა კეთილშობილი, ადამიანური და ჰუმანიური რწმენა და იმედის მომცემი რამ არის ხალხისათვის, ქრისტეს ჯვრით ქართველობა საუკუნეების მანძილზე რომ იცავდა სამშობლოს, ეს წერილის ავტორს არ აინტერესებს, რადგან იგი წერს პარტიულ დაკვეთით, ხოლო კომუნისტური იდეოლოგია შორს დგას ყოველი ჰუმანიურისა და ადამიანურისაგან.

ამგვარად დაამტკიცა რა, რომ „ღმერთი სხვა არაფერია, თუ არა ადამიანის გონების, ისიც ჩამორჩენილის, შემოქმედების ნაყოფი“, ავტორი წერილისა მოითხოვს ბრძოლის გაგრძელებას რელიგიის წინააღმდეგ და ისიც მორალური ეთიკისათვის მიუღებელი საშუალებით. იგი ბავშვებს განუმარტავს: „სამწუხაროდ, რელიგიურ დღესასწაულებში ახალგაზრდებიც, თქვენი თანატოლებიც მონაწილეობენ ხოლმე. ხშირად ისინი მშობლებს მიჰყავთ ეკლესიებში, აიძულებენ პირჯვარი დაიწერონ, ეამბორონ ხატებს, მუხლი მოიყარონ და ილოცონ. მშობლებს ავიწყდებათ, რომ ამით ხელს უწყობენ მომავალი თაობის სულიერ დამახინჯებას“, აქეზებს ის ბავშვებს მშობლების წინააღმდეგ.

ასე, წიქვაძის აზრით, უცოდველი პირჯვრის გადაწერა, „თურმე ხელს უწყობს მომავალი თაობის სულიერ დამახინჯებას“.

დავიჯეროთ რომ დავით აღმაშენებელი და თამარი, რომლებსაც ხალხი გამარჯვებამდე მიყავდათ, „სულიერად მახინჯნი იყვნენ“, ხოლო ლენინი და სტალინი, ეს ანტი-ქრისტიანი, რომლებმაც უდანაშაულო ხალხის ზღვა სისხლი დააყენეს დედამიწის ერთ-მეექვსედზე სულიერად ჯანსაღნი იყვნენ?! რომ გიორგი ბრწყინვალე და პატარა კახი, რომლებიც დღე-ნიადაგ ლოცულობდნენ, გულზე ქრისტეს ჯვარს ატარებდნენ, ერთ ხელში ჯვრით და მეორეში ხმლით იცავდნენ საქართველოს თავისუფლებას, ქართველების ქრისტიანობას, „სულით მახინჯნი იყვნენ“ და ედუარდ შევარდნაძე, რომელმაც ციხეები ქართველ პატიმრებით გაავსო და მრავალს ციმბირში უკრა თავი, სულიერად ჯანსაღი მოღვაწეა?!

1745 წლის პირველ ოქტომბერს, თეიმურაზი, ძველი ქართული წესით ქართლის მეფედ ეკურთხა. — ვკითხულობთ „საქართველოს ისტორიის ნარკვევების“ მეოთხე ტომის 434-ტ გვერდზე. ახდა ქართველი ხალხის საუკუნოვანი ნატვრა — ტახტზე ქრისტიანი მეფე დაჯდა და „ქართველობა შექმნა“. ვის ვერწმუნოთ, ქართველ ისტორიკოსებს თუ „პიონერის“ თეორეტიკოსს?!

მაგრამ რა ქნას 10—12 წლის ასაკში მყოფმა პიონერმა, როცა მან ჯერ კარგად არ იცის ყოველივე ეს? ქალბატონი რუსუდანი ამ შემთხვევაშიაც იძლევა დარიგებას. იგი პიონერებს ეუბნება: „დღეს მშობლები

ზოგჯერ შეილებს ჯვარს ჩამოკიდებენ ხოლმე. ბავშვებო, ამას სასტიკი წინააღმდეგობა უნდა გაუწიოთ, აუხსენით უფროსებს, რომ დაუშვებელია ალისფერი ყელსახვევის გვერდით, მკერდზე წამების სიმბოლოს — ჯვრის ტარება“, ამხედრებს იგი ბავშვებს მშობლების წინააღმდეგ.

როგორ უნდა დაარწმუნოს 10—12 წლის პიონერმა მეტ-ნაკლებად განათლებული მშობლები, რომ რელიგია, თურმე სულიერად ამახინჯებს ადამიანებს, რომ წამების ჯვრის ტარება დაუშვებელია მისთვის? ამაზედ პასუხს ვერ ვპოულობთ წიქვადის „ფილოსოფოსიაში“. მაგრამ იუ კომუნისტური მორალის ნორმებს მივიღებთ მხედველობაში, მაშინ პიონერს რჩება ერთად-ერთი გამოსავალი პიონერიზმის დასამტკიცებლად: დაასმინოს მშობლები სათანადო ორგანოების წინაშე და შემდეგ მშობლებს საჭიროებისამებრ მოუვლის შინაგან საქმეთა სამინისტრო. აი მორალი და ზნეობა, რასაც ჩვენს ქვეყანაში ზოგიერთები დღე-ნიადაგ ჩახიჩინებს საქართველოს მომვალ თაობას.

ამგვარად, შეილების მაღალ ზნეობრივ-მორალური აღზრდის საქმეში, ქართულ ოჯახს აშკარად უპირისპირდება მომავალი თაობის პარტიული, „ოქტომბრული“ და „პიონერთა“ ორგანიზაციები, მათი საინფორმაციო საშუალებები, პარტიული და სახელმწიფო აპარატი მთლიანად. ამ ფარულ და აშკარა ჭიდილში, ჩანს, სასწორი ოჯახის მხარეზეა გადახრილი. ეს კი გარკვეულ შემთხვევებს იწვევს ე. წ. კომუნისტური მორალის მქადაგებლებში.

დ. ურატაძე.

მ თ ე რ ი ფ ა ლ ა ვ ა ს ა ხ ა ლ ი მ ი ლ ფ ე მ ე ბ ი

... ჯერ კიდევ 6 წლის ეთერიმ მიიქცია დიდ ბალეტმეისტერის სერუ ლიფარის ყურადღება, რომლის რჩევით ის შედის ქორეოგრაფიულ სასწავლებელში.

13 წლისამ, განთქმულ მოცეკვავის როლან პეტის ბალეტში დაიმკვიდრა ბალერინას სახელი. მერე სერუ ლიფარმა ეთერი მიიწვია, ცნობილ მარკიზ დე კუევას ბალეტში.

გათქმულ ქორეოგრაფმა ბალანჩინმა სთხოვა მას მიეღო მონაწილეობა მის საგასტროლო ბალეტში. რომელშიც ეთერი გამოირჩეოდა მისდაში მიკუთვნილ როლის შესრულებაში.

შემდეგ მისი მუშაობა დაკავშირებულია პარიზის დიდ ოპერასთან, სადაც მისი მონაწილეობით დადგმული იქნა ცნობილი „ატლანტიდა“. ამსტერდამის ნაციონალურ ბალეტში მას მიენიჭა პრიმა - ბალერინას სახელი.

მსოფლიოს, თითქმის ყველა დიდ ქალაქში, სადაც ეთერი ფალავამ იმოგზაურა, წილად ხვდა აღფრთოვანებული მიღებები. ადგილობრივმა პრესამ ყველგან აღნიშნა მისგან ჩატარებული როლების ამაღლებული ზედმიწევნით შესრულება.

შემდეგ ეთერი თვით ადგენს ბალეტს და მოგზაურობს სხვადასხვა ქვეყნებში. აქ გამოჩნდა მისი ქორეოგრაფიული ცოდნა, მისი ხელოვნების ოსტატობა. ქორეოგრაფიულ ხელოვნების დარგის კრიტიკამ მას უძღვნა მრავალი ღირსშესანიშნავე შეფასება, რომელთა შინაარსის ვადმოცემა აქ შეუძლებელია, — მან შეიძლება მთელი ტომეული დაიჭიროს. ზოგლედ აღვნიშნავთ უმთავრეს როლებში მისგან სიცოცხლის და სიყვარულის გამოვლინებას; სიცოცხლის შჩქეფარე განცდას, ზოგჯერ ის არის მგზნებარე; მისი აღფრთოვანების წყაროა სიცოცხლის აქტიური შეგრძნება; ცეკვა მისი აღსავსეა პირველად განცდილ სიყვარულით, სიცოცხლისა და ბედნიერების დიდის რწმენით; ყოველგვარ ძალდატანებას ზოგლებულ მის ცეკვაში ჰარმონიულად შერწყმულია მისი მოძრაობის პაეროვნება, განცდის სიღრმე. ხან კიდევ სიბრალულის, სიცოცხლის მძაფრი სწრაფვა, ან კიდევ სიცოცხლის დამამკვიდრებელი ენერგია, ზეაწეული პათეტიკა, დიდი მიზნისაკენ სწრაფვის მამოძრავებელ ძალას რომ წარმოადგენს. . .

გასულ წლის რიცხვებში, მისი მიღწევა განსაკუთრებული ხასიათისაა. კეთილშობლური მიზნით აღჭურვილმა ეთერიმ შეადგინა პროექტი, რომელიც განეკუთვნება მცირეწლოვან ბავშვთა ფიზიკურ და გონებრივ განვითარების საქმეს. პროექტი დაბეჭდილ იქნა „უნესკოს“ ჟურნალში, იგი წარდგენილი იქნა საფრ. განათლების სამინ-როს საკონკურსო კომისიაში, სადაც რამოდენიმე პროექტთა შორის მხოლოდ ეთერის პროექტი იქნა მოწონებული. განათლების მინისტრმა მას მიმართა წერილობით, შემდეგ მიიღო დიდის პატივისცემით, მოუსმინა ყურადღებით და აღუთქვა ნივთიერი დახმარების გაორკეცება, მის მიერ დაარსებულ ბავშვთა საცეკვაო სკოლისათვის.

უსურვებთ ქნ ეთერი ფალავას კვლავ ახალ-ახალ წარმატებებს.

X X

პართიველ ახალგაზრდების ბაწვივა რუსულ ჯარში

საბჭოთა კავიშრის თავდაცვის მინისტრის ბრძანებაში ნათქვამია: „სამხედრო სამსახურში გაწვეული იქმნან მოქალაქენი, რომლებსაც გაწვევის დღისათვის უსრულდებათ 18 წელი“.

საბჭოთა თუ რუსულ არმიის, სხვა მრავალთა შორის, არის ქართველ ახალწვეულებისათვისაც არა მარტო რუსული ენის თავზე მოხვევის „რთული მანქანა“, არამედ კიდევ მეტი: საბჭოთა ანუ რუსული არმია და საზღვაო ფლოტი არის ჩვენს ახალგაზრდობაში რუსული კულტურის, რუსული ზნე-ჩვეულებების, რუსული ცხოვრების ყაიდის, რუსული პატრიოტიზმის, რუსეთის ისტორიის, რუსული სამხედრო ტრადიციების და საერთოდ რუსიფიკაციის დანერგვის „ჯადოსნური მანქანა!“ და აქ ისევე მაგონდება ნოდარ წულუისკირის აზრები, რომელიც მან გამოთქვა თავის წერილში: „ნუ დავივიწყებთ მშობლიურ ენას!“

ახალგაზრდას ყველაფერს ვასწავლით გარდა მშობლიური ენისა, მშობლიურ ისტორიისა!.

ქართველ ხალხს ვეუბნებით შემდეგს: თქვენ გელით შესანიშნავი მომავალი, თქვენ იცხოვრებთ კომუნიზმში, ე. ი. იცხოვრებთ ისეთ საზოგადოებაში, სადაც მოთხოვნილების მიხედვით გექნება ყველაფერი ის, რაც დღეს გაკლიათ, ოღონდ არ გექნებათ **ენა**, არ იქნებით ქართველი; დაკარგავთ ეროვნულ თავისებურობას, დაკარგავთ საქართველოს“. და ამ სიტყვებით ნოდარ წულუისკირმა მიმართა საქართველოს კომპარტიის ცეკას პირველ მდივანს — ედუარდ შვეარდნაძეს — საქართველოს მწერალთა კავშირში სტუმრობის დროს!.. მაგრამ რა?.. — საბჭოთა კავშირის დიდმპყრობელურ-შოვინისტური მანქანა განაგრძობს მოქმედებას, განაგრძობს რუსიფიკატორულ ქებაში მოხარშოს ჩვენი ახალგაზრდობაც, და საქართველოს ხელმძღვანელობაც გულზე ხელდაკრეფილი უყურებს ჩვენი ერის მომავალი თაობის ასეთ უცხო და რუსიფიკატორულ ქებაში ხარშვას!..

მაგრამ ამ საკითხს აქვს სხვა ასპექტებიც: მაგალითად, რატომ საქართველოს ახალწვეულები უნდა იყვნენ იძულებულნი სამხედრო სამსახური მოიხადონ არა მარტო რუსულ ენაზე, რუსული სამხედრო ტრადიციების მიხედვით, არამედ საქართველოდან შორს, ვთქვათ, ციმბირში, თუ შორეულ არხანგელსკში?.. მერმეთ, სამხედრო ვალდებულების მოხდა ეხება არა მარტო ერთ თაობას, თუ ერთი რომელიმე წლის ახალწვეულებს, არამედ ყველა ქართველ ახალგაზრდას, რის შედეგად ჩვენ, როგორც ახალგაზრდები, ისევე ხანში შესულები იძულებული ვიყავით და ვართ რუსეთის თვალუწვდენელ ტერიტორიაზე მოგვეხადა თუ მოვიხადოთ სამხედრო ვალდებულება!2.. ვითომ ყველაფერი ეს არ არის არა მარტო დიდმპყრობელურ-შოვინისტურ და რუსიფიკატორული პოლიტიკა, არამედ საქართველოს, როგორც სახელმწიფოს გარდაუვალი ინტერესები უგულებელჰყოფა? — საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს კონსტიტუციების ძალით ხომ საქართველოს უფლება აქვს იყო-

ლიოს თავისი საკუთარი „სამხედრო შენაერთები?“.. და რა უფლებით არღვევს საბჭოთა კავშირის პარტიული ხელმძღვანელობა საბჭოთა კონსტიტუციის ამ დიდი მნიშვნელობის დებულებას?..

1921 წლის თებერვალ-მარტის რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, ომისა, რომელითაც ლენინმა იარაღის ძალით დაიპყრო დამოუკიდებელი საქართველო, იმავე ლენინმა მოითხოვა „ქართული წითელი არმიის“ შექმნა და, მართლაც, მეორე მსოფლიო ომის დაწყების წინა წლებამდე არსებობდა საქართველოს წითელი არმია, რომელიც განლაგებული იყო საქართველოს ტერიტორიაზე; ხოლო არმიაში, მეტ-ნაკლებად, ბატონობდა ქართული სამხედრო ტრადიციები, გაისმოდა ქართული მხედრობის რულები და, რაც დიდი მნიშვნელობისაა, საქართველოს წითელ არმიაში ბატონობდა ქართული ენა. მეორე მსოფლიო ომის დაწყების წინა პერიოდში, საქართველოს წითელი არმია — მოსკოვის ბრძანებით დაშალეს და აურიეს საბჭოთა რუსეთის წითელი არმიის ნაწილებში, რითაც საქართველო არა მარტო იქნა სრულიად განიარაღებული ამ სიტუაციის პირდაპირი მნიშვნელობით, არამედ ქართველი ახალწვეულები და სამხედრო პირები მიმოიფანტა რუსეთის თვალუწყვედნელ ტერიტორიაზე. მეორე მსოფლიო ომის დროს პარტიულმა ხელმძღვანელობამ ისევ დაიწყო ჩვენს ეროვნულ გრძნობებზე თამაში და ომის დროს დაუშვა რამოდენიმე ქართული დივიზიის შექმნა, მაგრამ ომის დამთავრების შემდეგ ისევ ძველ გზას დაადგა. და — როგორც გვიამბეს — უკანასკნელი ქართული დივიზია, რომელიც იღდა ქუთაისში, განუიარაღებია და დაუშლია 1956 წლის მარტში, როცა თბილისში დაიწყო სტუდენტებისა და ახალგაზრდა მუშების მასობრივი დემონსტრაციები, რომლებიც სისხლში ჩაახშო, როგორც გადმოგვცეს, თბილისის ახლო განლაგებული ე. წ. „მერვე პოლკის ჯარისკაცებმა“. რა თქმა უნდა, ცენტრის ბრძანებით, და საქმის ასეთი ვითარების დროს — ნუთუ ჩვენ არ უნდა შევეცადოთ, სულ ცოტა, საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს კონსტიტუციების იმ მუხლების ცხოვრებაში გატარებას მაინც, რომელთა თანახმად შესაძლებელია ქართული სამხედრო შენაერთების შექმნა საქართველოში, რითაც საქართველოს ახალწვეულებს შესაძლებლობა მიეცემოდათ სამხედრო ვალდებულება მოიხადონ საქართველოს ტერიტორიაზე, ქართულ ენაზე, და მეტ-ნაკლებად, ქართული მდიდარი სამხედრო ტრადიციების მიხედვით.

კ. ინასარიძე.

მ ც ი რ ე მ ო ზ ო ნ ე ბ ე ზ ი

III

(ძველი რვეულიდან).

... ამ აფორიაქებულ მდგომარეობაში ჩვენს ფიქრები სამშობლოაკენ შიისწრაფვიან.

განა საჭიროა ათასჯერ დაწერილი და ნათქვამი აქ კვლავ გავიხსენოთ, თუ რა დიდი უბედურება, ტანჯვა-წვალება გადაუტანია ჩვენს ერს წარსულში? ქართველი ერის ისტორია, ქართულ სისხლში ამოვლებული კალმით ახატულია, თავისუფლებისათვის ბრძოლით, გამარჯვებით, და დამარცხებით. რა ურჯულონი, და რჯულის მატარებელი დახარბებია მის მზიურ მიდამოს, მის ბუნების სიუხვით შემკულ მინდორ-ველებს. საუკუნეზე მეტი იბატონა ჩრდილოეთიდან შემოსულ ერთმორწმუნე რუსეთმა ჩვენში. დავაღწიეთ თავი მის ბატონობას, მისგან ჩავვრას, კვლავ შემოგვესია და დაგვიპყრო.

ამჟამად, ერთი ფიქრი სტანჯავს ჩვენს გულსა და სულს, სასოწარკვეთილებაში გვაგდებს. არავისათვის სადაო არ არის, რომ ქვეყნის თავისუფლების შენარჩუნება შესაძლებელია მხოლოდ ერთის პირობით. — ეს არის სამშობლოს შვილთა ერთობა, ერთპირიანობა, მტრის წინაშე ერთად დგომა. ერთად მოქმედება, განდევნა შურიანობის, ორგულობის, შენ-ჩემობის. ბევრჯერ ხომ შინაურმა შულღმა და დავამ უდიდესი ვნება ჰოუტანა ჩვენს ეროვნულ სხეულს, მტერს გაუადვილა ჩვენს ოჯახში შემოჭრა და იქ გაბატონება.

„ერთობა ჩვენთვის ტახტია, მტრებისთვის სახრჩობელია“, — ტყვილად კი არ უთქვამს ჩვენს საყვარელ პოეტს; ერთობაში ხედავდა იგი ჩვენი გამარჯვების საწინდარს. რაც უკანასკნელად ჩვენს ერს ტრადედია დაატყდა იგი განსაკუთრებულად მწვავე ხასიათისაა. ქართველების მკირე ჯგუფმა, არა ერთჯერ საცადა შეგნიდან აფეთქებია ნორჩი რესპუბლიკა. თითოული ცდა სამარცხვინოდ დასრულდა, ხალხმა არ აპყვა მათ სათვალმაქცო დაპირებებს, მათ ყალბ თეორიებს უცხოეთიდან შემოტანილს, მის ეროვნულ ცხოვრებისათვის შეუფერებელს და უჩვეულს. როცა არც სოფლად, არც ქალაქად მათ ფეხი ვერ მოიკიდეს, გაიქცნენ მოსკოვში. ჩადგენ რუსეთის სამსახურში. შეიძლება მათ დაე-

წამოთ, რომ მათ არ იცოდნენ ჩრდილოეთის განზრახვები კავკასიაში და კერძოდ საქართველოში? ძალიან კარგად იცოდნენ, მაგრამ მათი ავადმყოფური ამბიციები, დაემთხვევა, რუსეთის იმპერიალისტურ მიზნებს... ქართველი ერის მოღალატე ფილიაე მახარაძემ, როცა დაინახა, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის მოსპობამ ფეხზე დააყენა მთელი საქართველო, აგორდა საპროტესტო ტალღები, აფრინა პატაკი მოსკოვში, სადაც ქართველი ბოლშევიკების სიკოტრე ამცნო. რასაკვირველია, მას თავი დამნაშავედ არ უცენია. პირიქით, უსაყვედურებს თავის პატრონს, — ჯერ არ იყო საჭირო, „რეფორმები“, დამოუკიდებლობა ფორმალურად შინც დარჩენილიყო, სანამ მოვმაგრდებოდითო.

მოსკოვის ჯარის მეგზურებმა მიხედნენ, რომ მოსტყუდნენ, ხმა აღიმალღეს. განა ქვეყნის ინტერესებიდან გამოდიოდა მათი პროტესტი? მოსკოვმა ჯერ აპყვეთა მათი უფლებები, შემდეგ თითუულად, ტყვეით გული განუგმირა. . .

შეიძლება რაიმე შემამსუბუქებელი საბუთი მოუნახოთ მათ მოქმებას? არავითარი. ისტორიის სამსჯავრო მათთვის იქნება უღმობელი, განაჩენი გადაეცემა თაობიდან თაობებს. ვითარცა გამაფრთხილებელი. მათ შემდეგ თაობები აღიზარდნენ. . . რაც მოხდა ძველ თაობიდან, მათ იდეოლოგიურ მემკვიდრეებს წილი არ მიუძღვით. მათი ღვთიური ვალია აზროვნებით. სულითა და გულით გაემიჯნონ მათ ნამოქმედარს, მათ მიერ შემოტანილ უცხო სოციალურ-პოლიტიკურ დოქტრინას. ჩვენი ქვეყანა ღირსია იყვეს თავისუფალი, დამოუკიდებელი, სუვერენული. ახალთაობათა ვალია ამაზე ფიქრი, ზრუნვა და მოქმედება. მათი დრომა უნდა იყვეს: „საქართველო უწინარეს ყოვლისა“!

პარიზი. 1936 წ.

როგორ დარსადა. . .

1949 წელია. . . „არსაიდან ხმა, არსით ძახილი“. ირგველივ სიცარიელე! თითქოს ომის ქარიშხალმა თან წაიღო მომავლის იმედები.

უმოქმედობას ველარ იტანს მებრძოლთა გული, საჭიროა კვლავ ამეტყველდეს ჩვენი ენა, კვლავ ამოხეთქოს, სამშობლოდან საღდაც შორს გარტყოცნილ შვილთა საპროტესტო ხმამ. — კვლავ ბრძოლისაკენ! გვიძახის უხილავი ძალა.

ვინ თუ, არა ჩვენი ქვეყნის თავისუფლების მიმრქმელი, ყველაზე მეტად გრძნობს, ჩვენი ამოძრავების აუცილებლობას. — ვღებულობ მცირე ბარათს, საღდაც სხვათაშორის ეწერა: შემოიარე ჩემთან დაუ-

კონებლივ“. გულმა ცემას უმატა, თითქოს გარდავიქმენი, ხალისმა აძიტაცა, სიხარულის გრძნობამ შემიპყრო. მაშინვე გავქვანდი: „უსათუოდ რაიმე დავალებას მომცემს“ — გავიფიქრე,

ნაშუადღევს 3 საათი იქნებოდა, ნოე ჟორდანია ბინაზე მარტო დამხვდა, კარი გამიღო, ავედით მის სამუშაო ოთახში, პირისპირ დავსხედით. „სანამდის უნდა იყოთ ასე უსაქმოდ, უნდა დავაარსოთ ჟურნალი“, — მითხრა მან და მომაჩერდა, თითქოს ჩემგან უნდოდა ნებართვა. — „წადი თუ კაცი ხარ, ინახულე ევგენი, გადაეცი ჩვენი განზრახვა და სთხოვე ხვალ ამდროს აქ მოვიდეს. შეიარე კ. კანდელაკთან, თუ მოსვლა არ შეუძლია, დაგვიწეროს წერილი, მან კარგად იცის თუ რა არის საჭირო. იფიქრე ხვალამდე რა დავარქვით ჟურნალს“. და ცოტა გასაუბრების შემდეგ, გამოვემშვიდობე.

სალამოს შევიარე ევ. გეგეჭკორთან. სიამოვნებით მიიღო წინადადება. მერე კ. კანდელაკთან შევიარე. „ცოტა შეუძლოდ ვარ, მოსვლით ვერ მოვალ, მაგრამ წერილს უსათუოდ დავწერო“. — თქვა მან. ძლიერ გაუხარდა ჟურნალის დაარსება. მეორე დღეს, ნოე ჟორდანიას სამუშაო ოთახში ვართ. ევგენი ხუმრობის ხასიათზეა: სამთა შეთქმულობა უწოდა ჩვენს შეხვედრას, ნოემ თავისი გეგმა ჟურნალის პროგრამისა წარმოადგინა, თან მოწინავე წერილი წაიკითხა. მას ჩვეულებათ ჰქონდა, ომის წინ „ბრძ. ხმის“ რედაქციაში, წაიკითხავდა თუ არა თავის წერილს. დააყოლებდა: „აბა რას იტყვი“-ო, აქაც გაიმეორა. მე შევაჩერდი ევგენის რომელიმე „დიდებულია ნოე!“ თქვა. მე ხომ წინათაც, არასდროს მიმიცია ჩემი თავისთვის უფლება, ნოეს შევეკამათებოდი. არ ვიცი, ეს იყო მიზეზი, თუ სხვა, ერთ დღეს მასთან საუბარში, თავისთვის ჩაილაპარაკა: „ძნელია ისეთ კაცთან მუშაობა, რომელიც თავის აზრს არასდროს იტყვისო“. ეს სხვათა შორის.

ჟურნალის სახელწოდება მას უკვე მზად ჰქონდა და მოკლედ თავისებურად მოსჭრა: „ჩვენ ხომ დროშა არ მოგვიხსნია; იმაზე აწერია: თავისუფლება ერის, თავისუფლება ადამიანის, ეს „ჩვენი დროშა“ უნდა გამოჩნდესო“.

მე მომცეს დავალება, ლევილში მენახა ზაქარია ჩიჩუა და გ. ერაძე. როცა ზაქარიას უთხარი: შენ და გიორგიმ უნდა გაუძღვეთ ადგი-

ლობრივად შეთქი, მას გაეხარდა. მაგრამ ისე მაგრად შეუკურობა ზოგიერთებს, რომ გაკვირვებული დავრჩი და თან ღიმილით შევსტკეროდი: „სად არიან სხვები, ბედაური კალმოსნები“-ო, თითუულად ჩამოთვალა ცალ-ცალკე. თავისებურად შეამკო...“

დაუფიწყარი ზაქარია ჩიქუა იყო ძალზე ენერგიული მუშაკი, მწიგნობარი, უაღრესად წესრიგის კაცი, ამსრულებელი, მაგრამ კვიმატი ენის, თუ ვინმეს კბილს დაასობდა, გაანადგურებდა, არ დაზოგავდა. ნოეს ასეთლები ჰყავდა პატივისმცემელი, ერთგული თანამშრომელი, მაგრამ არ მგონია მას ისე თავყვანს ცემდა ვინმე, როგორც ზაქარია.

როცა პირველი ნომერი „ჩენი დროშისა“ გამოვიდა, იმ დღესვე ავუტანე ნოეს. გარდაათვალეირა. არ დამავიწყდება, ღიმილით მითხრა: „მეორე ნომერი უკეთესი იქნება, სხვებიც მიიღებენ მონაწილეობას“-ო.

პირველ ნომერში, ცხადია, იყო ნოეს წერილები, ევგენის, კოწიასი და თქვენი მონა მორჩილის. შემდეგ გამოცემებში, თანდათანობით შეგვემატენ თანამშრომლები.

პ. სარჯველაძე.

1949 წელი.

ქართველოზა უცხოეთში

პ. სარჯველაძის მოხსენება.

გასულ წლის 12 სექტემბერს, საფრანგეთში მცხოვრებ მწერალთა და ჟურნალისტთა კავშირის მიერ მოწვეულ საზოგადო კრებაზე, რომელსაც თავმჯდომარეობდა პოეტი გ. ყიფიანი, მოხსენება გააკეთა პ. სარჯველაძემ, სამშობლოში ახლად გარდაცვლილ, ცნობილ მწერლის კონსტანტინე გამსახურდიას შემოქმედების შესახებ.

შესავალში მოხსენებელი, სხვათა შორის, შეეხო მწერლობის როლს ერის ბრძოლაში, აღნიშნა: „ცნობილია, რომ ეროვნულ ძნელ-

ზედობის დროს, როცა ხალხს წართმეული აქვს უფლება, გამოავლი-
 ნოს თავისი აზრი, ზრახვანი და მისწრაფებანი, — აი ამ ეროვნული
 შევიწროების ხანაში, მწერლობა, კერძოდ მხატვრული ლიტერატურა,
 ის დიდი ტრიბუნაა საიდანაც ისმის ხმა გამკლავების, სხვადასხვა ქა-
 რავმული თქმებით, ლიტერატურული ხერხით, რადგან მწერალი მუ-
 დამ უნდა იყვეს საზოგადოების სინდისი, ამხედრებული უსამართლო-
 ბის წინააღმდეგ. მიმდინარე ეპოქაში, უმთავრესად საბჭოეთში, მწერ-
 ლისაგან მოვალეობის ასრულებას წინ ელოდება მძიმე დაბრკოლება-
 ნი, არა ერთი ლიტერატორი, მხატვარი და პოეტი დევნილი და შე-
 ვიწროებულია დიქტატურის მიერ“-ო.

მომხსენებელი იხსენებს თუ რა როლი ითამაშა წარსულში სასული-
 ცრო მწერლობამ: ამ ნიდაგზე წარმოიშვა ე. წ. აგიოგრაფია, სადაც
 აღნიშნულია სამშობლოსა და სარწმუნოებისათვის წამებულთა ცხოვ-
 რება (წმ. შუშანიკასი, აბო თბილელის და სხვების). ამით მაშინდელმა
 დამწერლობამ ერს გადაურჩინა ენა, ზნე-ჩვეულება, ტრადიციები.
 აი დღესაც მწერლობას ენიჭება განსაკუთრებული როლი...

მომხსენებელი მწუხარებით აღნიშნავს ზოგიერთ ნიმუშებს, სადაც
 სჩანს პოეზიისა თუ პროზის დაკნინება, რაც შედეგია ხელისუფლების
 დაწოლისა მწერლობაზე.

მიუხედავად ამისა ბევრთაგან სჩანს დადებითი შრომა, ჩვენს ეროვ-
 ნულ მეობის და სახეობას დარაჯად უდგანან და შეძლებისადაგვარად
 ერკინებიან რეპრესიულ ზომებს.

შემდეგ მომხსენებელი გადადის კ. გამსახურდიას შემოქმედების
 ნაკლებ განხილვაზე. ავტორის პირველ რომანს „დიონისეს ლიმილს“
 დადებითი შეფასებას აძლევს. ზოლო მის „ვაზის ყვავილობაზე“ გაკ-
 ვირვებას გამოსთქვამს, რომ კ. გამსახურდია, დიდი კულტურის ადა-
 მიანი, მცოდნე ქართული საზოგადოებრივი ცხოვრებისა, ამ რომანში
 აცდა მწერლის ჭეშმარიტ მოწოდებას, მის დანიშნულებას. გაყალბე-
 ბულია საზოგადოებრივი ცხოვრების მოვლენები, ნაწარმოები აშკა-
 რა დანიშნულია პროპაგანდისათვის, მთავრობის და პარტიის გამარ-
 თლებისათვის“-ო...

გადადის რა მომხსენებელი ისტორიული რომანების განხილვაზე, ის
 უმადლესად და ღირსეულად ახასიათებს კ. გამსახურდიას ორ დიდ
 რომანს: „დავით აღმაშენებელსა“ და „დიდი ოსტატის მარჯვენას“.
 თითოეული რომანის და განსაკუთრებით მეორეს შინაარსს ვრცლად
 იხილავს და აღნიშნავს, რომ თავის ისტორიულ რომანებში, კ. გამსა-
 ხურდიამ გამოამყვანა ქართველი ხალხის სახელმწიფოებრივი შეგ-
 ნება, მისი პოლიტიკური სიმწიფე და უნარი, აგრეთვე გამოაშკარავა

გამცემთა და ორგულთა ღალატი სამშობლოს მიმართ. . .

განსაკუთრებით საინტერესო იყო „დიდი ოსტატის“ გმირთა წარმოდგენა, მეფე გიორგი პირველის დახასიათება, მის მიერ წარმოებული საქართველოს გაერთიანების ცდები, არსაკიძის, — ხელოვნების უკვდავება, ქალი შორენას წმიდა სიყვარული, „სვეტიცხოვლის“ სიმბოლიური სახე, რომელიც დღესაც გზას უნათებს ტყვეობაში ჩაყარნილ ერს.

მიუხედავად ზოგიერთ უარყოფითი დამწერლობისა, რომლის განსჯას, მომხსენებელი მომავალს ანდობს, კ. გამსახურდიას სთვლის დიდ პატივს, ქართულ კულტურის მედგარ დამცველად.

დამსწრე.

გ ა კ ვ რ ი თ . .

მიუდგომელი ისტორიკოსი დადებითად დააფასებს იმ კოლოსალურ შრომას, რომელიც გასწია ქართულ პოლიტიკურმა ემიგრაციამ უცხოეთში, ძალით წართმეულ ეროვნულ უფლებების აღსადგენად.

აზრთა სხვადასხვაობა საშუალებათა გამოსანახავად, ხშირი გამწვავებული კამათი, რაც ახასიათებს თავისუფლად მოაზროვნე საზოგადოებას და საბოლოოდ დისციპლინა ეროვნული. აი ასეთ ატმოსფეროში ჩატარდა ეროვნული ბრძოლის თითოეული ეპიზოდი და ასეთ ღირსეული, ნორმალურ მოქმედების გზით, ურთიერთ გაგების, ურთიერთ ატანის, მოთმინების გზით უნდა გაგრძელდეს დღესაც და მომავალშიც მისი მუშაობა. . .

ახალგაზრდის ენერჯია და ძველის გამოცდილება უნდა შეერთდეს და შედუღდეს, რადგან ყველას ერთი მიზანი გვაერთიანებს, — ქართული საქმის სამსახური.

ხშირად ხდება, რომ საზოგადო ასპარეზზე მომქმედი პიროვნება დგამს ისეთ ნაბიჯს, რომელსაც შეუძლია მხოლოდ ვნება მოუტანოს საერთო საქმეს — რაგვარ კეთილი განზრახვით აღჭურვილი არ იყოს მომქმედი პირი, უნებლიე შეცდომის პატიებაც შესაძლებელია და სასურველი. შემცდარის ჭეშმარიტ გზაზე დაყენებაც კეთილი და სასარგებლოა. . . ეს იმას სრულებით არ ნიშნავს, რომ ბოროტების ჩამდენი და მოლაღატე არ იქნას გაკიცხული, მისი საქმიანობა დაგმობილი. ზოლო უსაფუძვლოდ ადამიანის დასჯა მომაკვდინებელი ცოდვაა; ყალბ ცნობებზე, პირად ანგარიშებზე აგებული ბრალდება, ადამიანის სიცოცხლეში — სიკვდილს უდრის. . .

ჩვენ დამოკრატები, იმით განსხვავდებით ტოტალიტალურ აზროვნებიდან, რომ აღამიანის პიროვნების პატივისცემა და მისდამი ფრთხილი მიდგომა გვახასიათებს. . .

გაკვირთ აღვნიშნოთ, რომ სამშობლო არ არის მარტო გეოგრაფიული შემეცნება. ის არის, უმთავრესად ისტორია, ლიტერატურა, ტრადიციები, და საერთოდ, ათასწლობით გამოჭედილი ერის სული. პირველს თუ მოკლებული ვართ და გვსურს მისი განთავისუფლება: უმთავრესად იმათმა, რომლებსაც ბედმა თუ უბედობამ არგუნა მზის სინათლის ხილვა უცხოეთში. უნდა შეიარაღდნენ ერის ისტორიის, კულტურის, ერის ახლო წარსულის ცოდნით. საბედნიეროთ სურვილი მათ არ აკლიათ ემსახურონ ქართულ საქმეს. . . რაც ჩვენს გულს ახარებს.

ა. ბადრიძე.

წმიდა ნინოს დღესასწაული და შოგის ხე პარიზში

. . . როგორც ყოველ წელს, 16 იანვარს, პარიზის ქართველთა საზოგადოებამ მოაწყო საქართველოს გამანათლებელის წმ. ნინოს დღე. რომელსაც დაესწრო მრავალრიცხოვანი საზოგადოება.

მამა ილიამ წარმოსთქვა ამ დღის შესაფარო სიტყვა, მადლობა გადაუხადა ჩვენს მეგობრებ შედეგებს, საეკლესიო დარბაზის დათმობისათვის.

საზოგადოება ფრიად ასიამოვნა, მცირეწლოვანთა გამოსვლამ. მათ იმდერეს ქართული სიმღერები. . .

ახალგაზრდებმა შეასრულეს ქართული ცეკვები, ყველა დამსწრე ბავშვებს დაურვიდათ ძვირფასი საჩუქრები.

სათვისტომოს თავმჯდომარემ ბ-ნ ვიქტორ ხომერიკმა თავის სიტყვაში განსაკუთრებული მადლობით და პატივისცემით მოიხსენია აწგარდაცვლილი ლ. ზურაბიშვილი, რომლის მზრუნველობით, ცნობილი ავტომანქანების ქარხანა „სიმკა“ იძლეოდა შემოწირულებას ყოველწლიურად ბავშვების საჩუქრების სახით და ქარხნის დირექციამ ეს შეწირულება გააგრძელა წელსაც, რომელთანაც კავშირშია ქალბატონი ექიმი თამარ აბდუშელისა და რომელსაც დიდ მადლობას ვუცხადებთ. ამით ჩვენ მოგვეცა საშუალება, წელსაც, ბავშვებს მიეღოთ ძვირფასი საჩუქრები. . .

დღესასწაული ჩატარდა ქართველთა შორის დიდი მეგობრული განწყობილებით.

ს ო უ ო

როგორც ყოველ წელიწადს, გასული წლის 27 მაისს, სოშოს ქარველმა საზოგადოებამ ერთსულოვნად გადაიხადა საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის 26 მაისის დღესასწაული. სათვისტომოს ბინაზე საზეიმო დარბაზი მორთული იყო ქართული დროშით, ყვავილებით, ლამაზი ქართული წარწერებით და ქართველი ხალხის საუკეთესო ბელადთა სურათებით.

დილის ათ საათზე შეიკრიბა საზოგადოება საზეიმო დარბაზში და საზეიმო კრება გახსნა ბ-ნ გ. ქვარცხავამ.

ძისასალმებელი სიტყვებით და მოგონებებით გამოვიდნენ: ბ-ნი ილ. სალუქვაძე, ბ. ჭაჭიაშვილი, შ. ზედგინიძე. ლექსი წაიკითხა დ. ჭიმერიძემ და სხვებმა. კრებამ ერთი წუთით ფეხზე ადგომით პატივი სცა საზოგადოების გარდაცვლილ წევრთა ხსოვნას: ნეტარსენებულთ შათირიშვილის, ევ. აბულაძის და ს. ჭირაქაძის.

დღესასწაულს დაესწრო მთელი ქართველობა თავიანთი ოჯახებით და სტუმრები. საზეიმო სხდომის შემდეგ საზოგადოება გულუხვად გაუმასწინძლდა დამსწრეებს ქართული საჭმელ-სასმელით, რის ხარჯი გაღებული იქნა საზოგადოების სალაროდან.

დ. ჭიმერიძე.

დავით და ბერძენი ბააზოვები

რედაქციამ მიიღო თელ-ავივის უნივერსიტეტის ებრაელთა ისტორიის კვლევითი საზოგადოების მიერ გამოცემული კრებული: „დავით და გერცელ ბააზოვები“.

შშენიერი ქართული ენით ქალბატონი ფანი აღწერს თავის მამის დავითის და ძმის გერცელის თავგადასავალს.

ჩვენ არ შევდივართ იმის გამოძიებაში თუ რამდენად სრულია სიონიზმის მოძრაობის ისტორია საქართველოში, ამ კრებულში გადმოცემული დავით ბააზოვი, ერთი უმთავრესი ხელმძღვანელთაგანია ამ მოძრაობის ჩვენში, — ადამიანი უღრმესი რწმენით და უმწკვივლო მორალით, თავდადებული მებრძოლი თავის იდეალებისათვის. მისი ვაჟი გარცელი, ხომ ცნობილი იყო როგორც ქართველი დრამატურგი და მწერალი, გახდა მსხვერპლი, ისე როგორც მრავალი შვილი საქართველოს სტალინის ჯალათური რეჟიმის.

ი 167/41

ნესტორ კალანდაძის დაბადებიდან ასი წლისთავი

1877 წლისა შეუმჩნევლად გავისტუმრო, რადგან ჩემთვისაც კერძოდ, მნიშვნელოვანია ეს თარიღი — სამი მარტი; მეორე ის რომ, შენ დაგინახლოვდი ჩვენი განთავისუფლების და სუვერენობის დროს, და მესამეც — სწორედ ამ ნეტარ დროს დავექორწილდი და შენ გეპყრა ხელში ქორწინების გვირგვინი.

აბა შენი ჟურნალი „ეშმაკის მათრახი“, ქვეყნის მოსამართლე და მოაძაგე ხომ განუშორებელი და განუყოფელი მეგობარი იყო ყველა ქართული ოჯახის.

დევნილობაშიც, გლოვით და შრომით გამოსქედე შენი უზომო სიყვარული კვლავ დაპყრობილ ჩვენი ქვეყნის მიმართ.

ძვირფასო ნესტორ! შენს ასი წლისთავზე ვიამაყოთ იმით, რომ ჩვენს საუკუნეში, ჩვენი თანდასწრებით, სამი წლის მანძილზე, თავისუფლად ფრიალებდა სუვერენულ საქართველოს მადლიანი დროშა. ღ რ მ ა რწმენით რომ, ჩვენი მომავალი თაობები, კვლავ იგემებენ ამ სანეტარო მოვლენას, ეუსურვოთ მათ მარადიული გამარჯვება!

ნ. გოგუაძისა.

† ლილი — პაპე გეგელაშვილი

გერმანიიდან გვატყობინებენ დიდათ სამწუხარო ცნობას: გასულ წლის 22 ოქტომბერს იქ გარდაიცვალა ლიდა—პეპე გეგელაშვილი.

განსვენებული უცხოეთში ცდილობდა შესაძლებლობის ფარგლებში სამსახური გაეწია სამშობლოსათვის. მან, ჩვენ მემამულე ნ. ჯანელიძესთან ერთად გამოსცა ორი წიგნი გერმანულ ენაზე: „ქართული ზღაპრები..“ და „ქართული სამზარეულო“, რომლებმაც მიიღო კარგი გამოძახილი გერმანულ საზოგადოებაში. ლილი იყო დამსახურებული საზოგადო და პოლიტიკურ მოღვაწის სიმონ გეგელაშვილის ქალიშვილი.

ლილი — პაპე გეგელაშვილი დასაფლავებულია ჰამბურგის ახლოს ღდებარე ქალაქ იცოჰოეს-ში.

ნათესაებს და მეგობრებს „ჩვენი დროშა“-ს რედაქცია უცხადებს თანაგძნობას.

† ბ რ ი ბ მ ლ უ ჩ ა ძ ი

გასულ წლის 18 აგვისტოს ქ. დრო-ში (სფრანგეთი), გარდაიცვალა გრიგოლ უჩაძე, რომელიც გადმოსვენებული იქნა ლევილის სასაფლაოზე.

განსვენებულმა, ქართულ საზოგადოებაში დასტოვა გულწრფელი პატრიოტის სახელი. სოციალ. - რევოლუციონერთა პარტიის თვალსაჩინო წევრი, თავდადებული მებრძოლი. მან განსაკუთრებით თავი ისახელა დენიკინელების წინააღმდეგ ბრძოლებაში.

გადმოხვეწილობაში, თავის უმწკინველ პატიოსანი შრომით იპყრობდა ყველას ყურადღებას და პატივისცემას.

ნ. გოგუძისა.

† მიხეილ (მამედ) ჯინჭარაძე

13 ოქტომბერს 1976 წლისა, ქ. მონბელიარის (საფრანგეთი), საავადნყოფოში, ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა სოზო-ოდენკურის ქართველთა სათვისტომოს ძველი წევრი, მიხეილ (მამედ) ჯინჭარაძე, 78 წლის ასაკში. მისი ცხედარი გადმოსვენებული იქნა ფრანგულ ეკლესიაში და სათანადო რელიგიურ წესების შესრულების შემდეგ დავასაფლავეთ მონტბელიარის ქართულ ძმთა სასაფლაოზე, 16 ოქტომბერს გასული წლისა.

განსვენებული მიხეილ ჯინჭარაძე იყო აქტიური წევრი სათვისტომოს აარსებიდანვე, და შეგნებულად თანაუგმობდა საქ. სოც.- დამოკრ-ტიულ პარტიას სიკვდილის უკანასკნელ წუთამდე.

მის დასაფლავებას, გარდა ქართველ მეგობრებისა, დაესწრნენ ბევრი ძისი ნაცნობი უცხოელები: რუსები, პოლონელები და ფრანგები.

საუკუნო იყოს ხსენება მისი!

დ. ქიმერიძე.

† ვ ა ს ი ლ ა ბ ა ძ ი

11 თებერვალს ა/წ. უბედური შემთხვევით ტრალიკულად დაიღუპა ჩვენი აშხანაგი, მებრძოლი პატრიოტი, და სამშობლოს წინაშე დიდად ვალძობილი ვასო ლაბაძე.

მის ხსოვნას ფართე ნეკროლოგი მიეძღვნება ჩვენი ჟურნალის მომავალ ნომერში.

გულწრფელ თანაგრძნობას ვუცხადებთ მის დამწუხრებულ ოჯახს.

ჩ ვ ე ნ ი ფ მ ნ ლ ი

მოსე იმნაიშვილი	300,00
გრ. უ რ ა ძ ი ს ხსოვნის აღსანიშნავად, ქ-ნ ნამოსავან	250,00
კარლო ინასარიძე	200,00
ქ-ნი ლუბა აბდუშელი	200,00
ის. გაჟონია	125,00
სოშოს სათვისტომოდან	100,00
აკ. ასათიანი	100,00
ალ. გამყრელიძე	100,00
ჟორა ასათიანი	100,00
გრ. ბარამიძე	100,00
პრ. ინწკარველი	100,00
გრ. ქვარცხავა	100,00
გერ. ბოლქვაძე	50,00
ბიხ. ხუნდაძე	50,00
ქრ. იმნაიშვილი	50,00
გ. ყიფიანი	50,00
კიტა რიჟამაძე	50,00
მოსე იმნაიშვილი	30,00
ჟ. გრიგოლაშვილი	30,00
ერ. ყავრელიშვილი	20,00
დიმ. დათიაშვილი	20,00

ამერიკიდან: იქსაძე, იგრეკიძე, ვ. ახმეტელი, მამ. ზაქარაძე, ნ. თოფურია,
გაბრ. აბულაძე, გოგი კიტაიშვილი — თვითოთულმა ათ-
ათი დოლარი. 70 დოლარი.

რედაქცია მადლობას უძღვნის შემომწირველთ.

უადგილობის გამო გადაიდო მომავალ ნომრისათვის პ. ს.: „სარწმუნოების დევნა რუსეთში წინად და ახლა.“